

บทที่ 3

การมีล่ามภาษาต่างประเทศในการดำเนินคดีอาญา

ในการดำเนินคดีอาญา เมื่อมีการกล่าวหาบุคคลใดกระทำความผิดแต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล จะเรียกบุคคลนั้นว่า “ผู้ต้องหา”¹ ส่วนฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดเรียกว่า “ผู้เสียหาย”² ซึ่งผู้เสียหายอาจจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ลงโทษผู้กระทำผิดต่อศาลด้วยตนเอง หรือร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้รวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีส่งเรื่องให้พนักงานอัยการฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาลในกรณีที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีความเห็นว่ามี การกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้นและบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด และมีการฟ้องคดีต่อศาลโดยพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องแล้วจะเรียก “ผู้ต้องหา” หรือผู้กระทำความผิดว่า “จำเลย”^{3*}

เมื่อบุคคลใดตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลย บุคคลนั้นจะเริ่มเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งจะมีเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจในตามกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง อันจะทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยถูกจำกัดสิทธิ เสรีภาพบางประการ กฎหมายของนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยมีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยหลายประการ บทบัญญัติของกฎหมายที่จำกัดสิทธิ เช่น การควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยไว้ในระหว่างดำเนินคดี ส่วนบทบัญญัติของกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิ เช่น บทบัญญัติที่รับรองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่างๆ ในการดำเนินคดีอาญาและจำเลยรับรู้

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2)

“ผู้ต้องหา” หมายความว่าบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)

“ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งรวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6

* แต่คำนิยามนี้ใช้ได้เฉพาะคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องเท่านั้น เพราะถ้าคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้อง ผู้ถูกฟ้องยังไม่ตกอยู่ในฐานะจำเลยจนกว่าศาลจะประทับฟ้องแล้ว (มาตรา 165 วรรคสาม)

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (3)

“จำเลย” หมายความว่าบุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดย ข้อหาว่าได้กระทำความผิด

คนถูกกล่าวหาหรือฟ้องร้องในเรื่องใด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาและจำเลยได้รับหลักประกัน สิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหาและจำเลยในการดำเนินคดีอาญา อันจะทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถ ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งเป็นการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์การกระทำของตน ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป เกี่ยวกับสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณา และหลักประกันสิทธิต่าง ๆ แต่ปัญหาที่สำคัญของการดำเนินกระบวนการพิจารณาคือภาษาที่ใช้ในการพิจารณาซึ่งตามกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 มีบทบัญญัติให้ใช้ภาษาไทย ปัญหาที่ตามมาก็คือ หากผู้ต้องหาและจำเลยไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาได้ บทบัญญัติที่รับรองสิทธิรับรู้กระบวนการรวมทั้ง หลักประกันสิทธิต่าง ๆ ของผู้ต้องหาและจำเลยก็เท่ากับไม่มีสภาพบังคับใช้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการ จัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถเข้าใจและติดต่อสื่อสารกับ บุคคลต่าง ๆ ในกระบวนการของการดำเนินคดีอาญาได้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงสิทธิของผู้ ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามภาษาต่างประเทศในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งในบทนี้จะศึกษาถึงสิทธิ รับรู้กระบวนการพิจารณาคดีต่าง ๆ หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย รวมทั้งการมีล่ามภาษา ต่างประเทศในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่ปรากฏใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) ตลอดจนกฎหมายของบางประเทศ ในหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 สิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาคดีต่าง ๆ

สิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาคดีต่าง ๆ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดี เป็นสิทธิที่สำคัญที่จำเป็นต้องมีเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย สืบเนื่องมาจากหลัก ที่ว่า ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด⁴ สิทธิในการรับรู้ กระบวนการพิจารณาจะทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยทราบว่าถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องร้องในเรื่องใด ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างไร และผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิและได้รับการ

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 29 วรรคหนึ่ง

คุ้มครองในเรื่องใดบ้าง ดังนั้นหากผู้ต้องหาและจำเลยไม่มีสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ นี้ ก็จะทำให้ไม่สามารถเข้าใจสภาพและข้อหาแห่งการกระทำผิด ไม่ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับการรับรองคุ้มครองและไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ ตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ในกฎหมายอื่นดังนี้

3.1.1 สิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับ

เมื่อบุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดและตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยถูกจับควบคุมตัวทำให้ต้องเสื่อมเสียเสรีภาพ ในขั้นตอนนี้กฎหมายจึงเริ่มมีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิในการรับรู้ของผู้ต้องหาเพื่อให้ผู้ต้องหาสามารถทราบถึงสาเหตุที่ถูกจับกุมตัว

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 30 มีบทบัญญัติที่รับรองสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับไว้ว่า ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งข้อหาหรือเหตุและรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมาตรา 83 และมาตรา 84 ก็รับรองสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับไว้ว่าในการจับ เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยทันที ถ้ามีหมายจับให้อ่านให้ผู้ถูกจับฟังทั้งให้แจ้งเหตุที่จับนั้นด้วย

นอกจากกฎหมายภายในของประเทศไทยแล้ว ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)* ก็มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ ไว้ แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับ ไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองเฉพาะเจาะจง มีแต่หลักการกว้าง ๆ ที่คุ้มครองบุคคลทุกคนเพื่อให้มีความเสมอภาคกัน ตามที่ปรากฏในข้อ 1, ข้อ 7, ข้อ 9, ข้อ 10 และข้อ 11(1) ดังนี้

* ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติลงมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับและประกาศใช้ในการประชุมสมัชชาสามัญสมัยที่ 3 ที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491(ค.ศ. 1948) ซึ่งไทยได้ลงมติยอมรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนด้วย

“ข้อ 1 มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระ และเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

ข้อ 7 ทุกคนเสมอกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และจากการขู่งให้เกิดการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศไปต่างถิ่นโดยพลการไม่ได้

ข้อ 10 ทุกคนมีสิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม และเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและการกระทำผิดอาญาใด ๆ ที่ตนถูกกล่าวหา

ข้อ 11 (1) ทุกคนที่ถูกหาว่ากระทำผิดทางอาชญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมายในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นในการต่อสู้คดี...⁵

⁵ Universal Declaration of Human Rights

“Article 1

All human being are born and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood

Article 7

All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are entitled to equal protection against any discrimination in violation of this declaration and against any incitement to such discrimination.

Article 9

No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

Article 10

Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal, in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him.

Article 11(1)

Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until gailty according to law is a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence:”

หลักการข้างต้นนี้ แม้จะไม่มีบทบัญญัติใดที่คุ้มครองเฉพาะเจาะจงในเรื่องสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับ แต่ก็ยังเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลใด ๆ ที่จะต้องได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันที่จำเป็นต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีเมื่อถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับนี้ก็เป็สิทธิอันหนึ่งทีจำเป็นในการต่อสู้คดีเช่นกัน

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on civil and Political Rights)* ในส่วนที่เกี่ยวกับการรับรู้กระบวนการพิจารณาในชั้นจับกุมในเรื่องสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับและแจ้งข้อหา ปรากฏตามข้อ 9 และข้อ 14 (3)(ก) ดังนี้

“ข้อ 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการมิได้ บุคคลใดจะถูกริรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและอาศัยกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. บุคคลผู้ถูกจับกุมย่อมได้รับการแจ้งถึงเหตุในการจับกุมและการแจ้งข้อหาอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนโดยพลันในเวลาที่มีการจับกุม⁶.....”

* กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมือง จัดทำขึ้นในรูปแบบของมติ ซึ่งได้รับรองผลของข้อมติและเปิดให้ลงนามให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติโดยมติที่ 2200 A(XXI) ของสมัชชา เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1966 (อ้างถึงใน นพนิธิ สุริยะ, สิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด , 2537) หน้า 139)

⁶ International Covenant on Civil and Political Rights

Article 9

1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be subjected to arbitrary arrest or detention. No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law

2. Anyone who is arrested shall be informed, at the time of arrest, of the reasons for his arrest and shall be promptly informed of any charges against him.

“ข้อ 14

3. ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต้นอย่างเสมอภาคเต็มที่ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลันและละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้.....”⁷

จากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมืองข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิต่อบุคคลทุกคนที่จะได้รับการแจ้งเหตุในการจับกุม อันเป็นหลักเกณฑ์ที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อรองรับสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาในขั้นตอนนี้อย่างชัดเจน

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกจับกุมที่จะได้รับแจ้งหาไว้ในข้อ 5(2) ดังนี้

“ 5

(2) บุคคลซึ่งถูกจับกุมจะได้รับการแจ้งข้อหาโดยทันที ในภาษาซึ่งเขาเข้าใจถึงเหตุผลในการจับกุมและข้อหาที่ถูกจับกุม....”⁸

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับ ลักษณะและเหตุแห่งข้อกล่าวหาไว้ซึ่งจะขอกกล่าวรวมในหัวข้อ 2.1.2 เมื่อศึกษาถึงสิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อหาและสิทธิต่าง ๆ ในชั้นสอบสวน

⁷ Article 14.....

3. In the determination any criminal charge against him everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality;

(a) To be informed promptly and in detail in a language which he understands the nature and equse of the charge against him;

(b).....”

⁸ The European Convention of Human rights

“ Article 5.....

(2) Everyone who is arrested shall be informed promptly, in a language which he understands, of the reasons for his arrest and of any charge against him.....”

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา (The Federal Rules of Criminal Procedure) มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับแจ้งเหตุที่จับตามกฎข้อ 4 (Rule 4) ว่าหมายจับจำเลยจะต้องออกโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมาย หากมีการร้องขอของอัยการ หมายเรียกให้จำเลยมาแก้คดีจะถูกออกแทนหมายจับ ถ้าจำเลยไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียกก็จะมีกรออกหมายจับจำเลย หมายจับจะลงนามโดยผู้พิพากษาของท้องถิ่นนั้น หมายจับจะระบุชื่อจำเลย กรณีไม่ทราบชื่อก็จะระบุรูปพรรณสัณฐานของจำเลย และจะระบุข้อหาที่กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด เมื่อจับตัวจำเลยก็จะนำตัวจำเลยไปที่ศาลที่ใกล้ที่สุดของท้องถิ่นนั้น⁹

⁹ The Federal Rules of Criminal Procedure :

“Rule 4 ARREST WARRANT OR SUMMONS UPON COMPLAINT

(a) Issuance If it appears from the complaint, or from an affidavit or affidavits filed with the complaint, that there is probable cause to believe that an offense has been committed and that the defendant has committed it, a warrant For the arrest of the defendant shall issue to any officer authorized by law to exact it. Upon the request of the attorney for the government a summons instead of a warrant shall issue. More than one warrant or summons may issue on the same complaint. If a defendant fails to appear in response to the summons, a warrant shall issue.

(b) Problem Cause. The finding of probable cause may be based upon hearsay evidence in whole or in part.

1) Warrant. The warrant shall be signed by the magistrate and shall contain the name of the defendant or, if his name is unknown, any name or description by which he can be identified with reasonable or taint. It shall describe the offense charged in the complain. It shall command that the defendant be arrested and brought before the nearest available magistrate.

2) Summons. The Summons shall be in the same form as the warrant except that it shall summon the defendant to appear before a magistrate at a stated time and place.....”

3.1.2 สิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหาและสิทธิต่าง ๆ ในชั้นสอบสวน

ในหัวข้อที่แล้ว ได้ศึกษาถึงสิทธิของผู้ต้องหาเมื่อถูกจับกุมว่ามีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งเหตุที่จับอย่างไรบ้าง ในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงสิทธิของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนว่ามี บทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหา และสิทธิอื่น ๆ ในการรับรู้กระบวนการพิจารณาในชั้นสอบสวนเพียงใด

ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหา การแจ้งข้อหาเป็นสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาในชั้นสอบสวน โดยปกติการแจ้งข้อหาเป็นการแจ้งฐานความผิดที่กล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบ ในทางปฏิบัติการแจ้งข้อหามิได้กระทำแต่เพียงการแจ้งฐานความผิดแต่อย่างเดียว แต่ต้องแจ้งรายละเอียดของความผิดที่กล่าวหา พฤติการณ์อันเป็นเนื้อหาของความผิดที่กล่าวหา รวมทั้งสภาพของข้อหาเท่าที่จะทำให้ผู้ต้องหาเข้าใจว่าถูกกล่าวหาในเรื่องใด เพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าใจว่าถูกกล่าวหาในเรื่องใด เพื่อให้ผู้ต้องหาสามารถต่อสู้คดี รวมทั้งให้การได้อย่างถูกต้องว่าจะให้การรับสารภาพตามข้อกล่าวหาหรือปฏิเสธ นอกจากนี้เรื่องการแจ้งข้อหาแล้ว ยังมีสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ในชั้นสอบสวน ดังที่จะได้ศึกษาต่อไปในหัวข้อนี้ โดยศึกษาจากหลักกฎหมายของประเทศไทย ปฏิญญาดังกล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมือง (International Covenant an Civil and Prolitical Rights) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) และกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกฎหมายของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 บัญญัติให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ และต้องเตือนให้ผู้ต้องหาทราบว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้ ซึ่งในเรื่องการแจ้งข้อหานี้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา กล่าวถึงหลักในการแจ้งข้อหาไว้ว่า ถ้าพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา และสอบสวนผู้ต้องหว่ากระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง ต่อมาพนักงานสอบสวนเห็นว่ากรกระทำของจำเลยเป็นการกระทำความผิดอีกฐานหนึ่ง โดยอาศัยพฤติการณ์ของการกระทำความผิดที่ได้แจ้งข้อหาไปแล้วนั้น ถือว่าได้มีการ

สอบสวน ในความผิดฐานนั้นแล้ว โดยไม่ต้องแจ้งข้อหาใหม่หรือข้อหาเพิ่มเติม¹⁰ และในกรณีที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา และสอบสวนผู้ต้องหาในการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง ซึ่งตามสภาพของข้อหา นั้นรวมถึงความผิดฐานอื่น หรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดฐานอื่นแล้ว ถือว่ามีการสอบสวนในความผิดฐานอื่นนั้นด้วยแล้ว โดยไม่ต้องแจ้งข้อหา หรือข้อหาเพิ่มเติม

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมืองรับรองสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหา อันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนโดยพลัน ในเวลาที่มีการจับกุม ตามข้อ 9(2)¹¹ และมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลัน ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ ตามข้อ 14(3)¹²

ส่วนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ไม่ได้มีบทบัญญัติเฉพาะอย่างชัดเจนในเรื่องนี้ไว้ มีแต่หลักการกว้าง ๆ ที่คุ้มครองเพื่อให้บุคคลมีความเสมอภาคกัน¹³

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในเรื่องนี้ไว้ในข้อ 6 (3) (ก) ดังนี้

¹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 3288/2535 : การแจ้งข้อหาแก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ไม่ได้หมายความว่าพนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาทุกกระทงความผิด แม้เดิมตั้งข้อหาหนึ่งแต่เมื่อสอบสวนแล้ว ปรากฏว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานอื่นด้วย ก็เรียกได้ว่าการสอบสวนในความผิดดังกล่าวด้วยแล้ว ดังนั้นแม้ชั้นแรกพนักงานสอบสวนตั้งข้อหาหลักทรัพย์แก่จำเลย แต่เมื่อสอบสวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว โจทก์ก็เห็นว่าการกระทำของจำเลยน่าจะเป็นความผิดฐานรับของโจร และฟ้องจำเลยในข้อหาความผิดฐานรับของโจรด้วย ถือได้ว่าการสอบสวนความผิดฐานรับของโจรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 แล้ว

¹¹ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมืองข้อ 9(2), อ้างแล้ว

¹² กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมืองข้อ 14(3) (ก), อ้างแล้ว

¹³ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 7, 9, 10, 11(1), อ้างแล้ว

“ข้อ 6 ...

3. บุคคลใดถูกฟ้องในความผิดอาญาอย่างน้อยที่สุดมีสิทธิดังนี้

(ก) ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาโดยทันที ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ และอย่างละเอียดถึงสาระสำคัญและสาเหตุที่กล่าวหา...”¹⁴

จากหลักเกณฑ์ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหา และการแจ้งข้อกล่าวหา นั้นต้องแจ้งในภาษาซึ่งบุคคลนั้นสามารถเข้าใจได้โดยละเอียดถึงสาระสำคัญ อันเป็นบทบัญญัติที่กำหนดขึ้นมาอย่างชัดเจน เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกกล่าวหา เพื่อให้สามารถรับรู้ข้อกล่าวหาได้อย่างจริงจัง

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาในบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) มีบทบัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา เมื่อถูกจับกุมตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่ได้รับแจ้งเหตุที่จับรวมถึงลักษณะและเหตุแห่งข้อกล่าวหาไว้ดังนี้

“ในการดำเนินคดีทุกคดีผู้ต้องหาหรือจำเลยมี สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว และเปิดเผย โดยลูกขุนของรัฐ หรือท้องถิ่นที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นโดยปราศจากความลำเอียง และมีสิทธิที่จะได้รับแจ้งถึงลักษณะ และเหตุแห่งข้อกล่าวหา มีสิทธิที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับ

¹⁴ The European Convention of Human Rights

Article 6..... Section 3 : Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights :

(a) to be inform promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him”

พยานที่เป็นปฏิปักษ์ มีสิทธิเรียกพยาน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตนเองมาให้การ และมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายในการต่อสู้คดี”¹⁵

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศสหรัฐอเมริกา (The Federal rules of Criminal Procedure) มีบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยที่จะได้รับการแจ้งข้อหา และสิทธิต่าง ๆ ในชั้นสอบสวนไว้ ในกฎข้อ 5 โดยกำหนดว่าเมื่อจำเลยใดถูกจับกุม และถูกนำตัวไปศาล (Magistrate court) ศาลจะแจ้งข้อหาและถามคำให้การจำเลย จำเลยจะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ศาลจะแจ้งสิทธิต่าง ๆ ให้จำเลยทราบ เช่น สิทธิที่จะมีปรึกษาทางกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการ

¹⁵ (The Sixth Amendment)

“Amendment VI In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation, to be confronted with the witnesses against him; to have the compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the Assistance of Counsel for his defence.”

ไต่สวนเบื้องต้น สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว และศาลจะใช้เวลาและโอกาส ที่จำเลยจะพบที่ปรึกษาทางกฎหมาย¹⁶

3.1.3 สิทธิที่จะได้รับทราบคำฟ้อง และสิทธิในชั้นพิจารณา และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย และต่อหน้า

เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุมและถูกสอบสวนในชั้นสอบสวน ซึ่งมีกฎหมายรับรองสิทธิของผู้ต้องหาไว้ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ก็มาถึงขั้นตอนที่ผู้ต้องหาถูกฟ้องต่อศาล ในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงสิทธิของจำเลยเมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลว่า จำเลยมีสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาในชั้นตอนนี้อย่างไรบ้าง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ไม่มีบทบัญญัติใดที่ระบุไว้ชัดเจนในเรื่องสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลนี้ ส่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการรับทราบคำฟ้องไว้ตามมาตรา 165 และมาตรา 172 ว่า เมื่อจำเลยมาปรากฏตัวต่อศาล ศาลต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และต้อง

¹⁶ The Federal rules of Criminal Procedure

“Rule 5.....

C) Offenses Not Triable by the United States Magistrate If the charge against the defendant is not triable by the United states magistrate, the defendant shall not be called upon to plead, the magistrate shall inform the defendant of the complaint against him and of any affidavit filed therewith, of his right to retain counsel, of his right to request the assignment of counsel if he is unable to obtain counsel, and of the general circumstances under which he may secure pretrial release. He shall inform the defendant that he is not required to make a statement and that any statement made by him may be used against him. The magistrate shall also inform the defendant of his right to a preliminary examination. He shall allow the defendant reasonable time and opportunity to consult counsel and shall detain or conditionally release the defendant as provided by statute or in these rules.”

สอบถามคำให้การจำเลยว่าจำเลยกระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไร ถ้าจำเลยให้การอย่างไร ให้ศาลจดคำให้การไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้จดยางานไว้

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) มีบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคล ที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐต่าง ๆ อย่างเสมอภาค และ เท่าเทียมกัน¹⁷ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆ เช่น เชื้อชาติ ศิพ พิศ ภาษา ศาสนา¹⁸ มีสิทธิโดยเสมอภาคในอันที่จะได้รับการพิจารณา ที่เป็นธรรม และเปิดเผย จากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรม¹⁹ มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่า มีผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาเปิดเผย ซึ่งได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี²⁰

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมือง มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของบุคคล ที่จะได้รับทราบคำฟ้อง และสิทธิในชั้นพิจารณา รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยและต่อหน้า โดยมีหลักเกณฑ์คุ้มครองสิทธิ ของบุคคลในการพิจารณาคดีอาญาให้ได้รับสิทธิที่จะได้รับการแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิด โดยละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ มีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือ ให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากบุคคลนั้นไม่อาจเข้าใจ หรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้ มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วเป็นธรรม และโดยเปิดเผยต่อหน้า ตามหลักเกณฑ์ในข้อ 9, 14(1), (3) ข้อ (ก) (ค) (ง) (ฉ) ดังนี้

¹⁷ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 1, 7, I bid

¹⁸ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 2, I bid

¹⁹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 10, I bid

²⁰ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 11(1), I bid

“ข้อ 9

(3) บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัว ในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปศาล หรือเจ้าหน้าที่อื่น ที่มีอำนาจตามกฎหมาย ที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวมิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุม บุคคลผู้อยู่ระหว่างพิจารณาคดี แต่จะปล่อยชั่วคราว โดยอาจให้มีหลักประกันว่า จะมาปรากฏตัว ในการพิจารณาคดี หรือในกรณีจำเป็นตามโอกาส หรือกลับมาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล”²¹

“ข้อ 14.

1. บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญา อันบุคคลต้องหว่ากระทำความผิดหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจ มีอิสระและเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายหนังสือพิมพ์และสาธารณชนอาจถูกห้ามรับฟังการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือบางส่วนได้ก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อย หรือความมั่นคงของชาติ ในสังคมประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี หรือในกรณีศาลเห็นเป็น ความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม แต่ คำพิพากษาในคดีอาญาหรือข้อพิพาททางแพ่งย่อมเป็นที่เปิดเผยเว้นแต่จำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนหรือเป็นกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของคู่สมรส หรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

²¹ International Covenant on Civil and Political Rights Article 9

“3. Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons awaiting trial shall be detained in custody, but release may be subject to guarantees to appear for trial, at any other stage of the judicial proceedings, and, should occasion arise, for execution of the judgement.

2. บุคคลทุกคนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย²²

3. ในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพ และข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลัน และละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความได้ตามความประสงค์ของตน

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักข้ออย่างไม่เป็นธรรม

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่านทางผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายตามที่เลือกหาเอง สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบ สิทธินี้ถ้าไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย และสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยไม่คิดมูลค่า ถ้าบุคคลนั้นไม่อาจรับภาระจัดการได้เอง หากจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(จ) สิทธิที่จะถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตนเองและขอให้ หมายเรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานฝ่ายตรงข้ามของตน

²² International Covenant on Civil and Political Rights Article 14

1. All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of his rights and obligations in a suit at law, everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law. The Press and the public may be excluded from all or part of a trial for reasons of morals, public order (order public) or national security in a democratic society, or when the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interest of justice; but any judgement rendered in a criminal case or in a suit at law shall be made public except where the interest of juvenile persons otherwise requires or the proceedings concern matrimonial disputes of the guardianship of children

2. Everyone charge with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law.

(ฉ) สิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ให้การปรักปรำตนเองหรือสารภาพผิด....”²³

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลย ที่จะได้รับทราบคำฟ้องในชั้นพิจารณา รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยและต่อหน้า โดยมีหลักเกณฑ์ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และเปิดเผยภายในเวลาอันสมควร ตลอดจนมีสิทธิที่จะได้รับทราบคำฟ้องว่ากระทำผิดในเรื่องใด ในภาษาซึ่ง

²³ 3. In the determination of any criminal charge against him everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality;

(a) To be informed promptly and in detail in a language which he understands of the nature and cause of the charge against him;

(b) To be have adequate time and facilities for the preparation of his defence and to communicate with counsel of his own choosing;

(c) To be tried without undue delay;

(d) To be tried in his presence, and to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing; to be informed, if he does not have legal assistance, of this right; and to have legal assistance to him, in any case where the interests of justice so require, and without payment by him in any such case if he does not have sufficient means to pay for it;

(e) To examine, or have examined, the witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;

(f) To have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court;

(g) Not to be compelled to testify against himself or to confess guilt.

สามารถเข้าใจได้ มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากล่ามถ้าบุคคลนั้นไม่เข้าใจหรือไม่สามารถพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้ ตามหลักเกณฑ์ในข้อ 6 ดังนี้

“ ข้อ 6

1. ในการตัดสินใจแพ่งหรือหนี้หรือข้อกล่าวหา ในทางอาญาใด ๆ ต่อผู้ใด บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและโดยเปิดเผยภายในเวลาอันสมควรโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและเที่ยงธรรมเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายคำพิพากษาจะต้องได้รับการอ่านโดยเปิดเผย แต่การตีพิมพ์และการเปิดเผยต่อสาธารณชนอาจไม่อนุญาตทั้งหมดหรือบางส่วนของผลการพิจารณาคดี เพื่อประโยชน์ของผู้เยาว์หรือเพื่อปกป้องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี นอกจากนี้ยังขยายออกไปอย่างจำกัด ในกรณีศาลเห็นว่ามีความผิดพิเศษที่การตีพิมพ์ อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

2. บุคคลใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย

3. บุคคลใดถูกฟ้อง กล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาอย่างน้อยที่สุดมีสิทธิดังนี้

(ก) ได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาโดยทันที ในภาษาซึ่งเขาเข้าใจได้ และอย่างละเอียดถึงสาระสำคัญและเหตุที่กล่าวหาเขา

— (ข) มีเวลาและอุปกรณ์เตรียมตัวเพื่อต่อสู้คดี

(ค) ต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่านทนายความซึ่งเขาเลือกเอง ถ้าเขาไม่มีเงินที่จะจ้างทนายความ ได้รับการแต่งตั้งทนายความให้โดยไม่คิดเงิน หากจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(ง) ตรวจสอบหรือถูกตรวจสอบพยานที่นำเข้าสู่สืบ

(จ) ได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า ถ้าเขาไม่เข้าใจหรือไม่ สามารถพูดภาษาที่ใช้ในศาล²⁴”

²⁴ The European Convention of Human rights

Article 6

1. In the determination of his civil rights and obligation or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interest of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties of require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstance where publicity would prejudice the interests of justice.

2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.

3. Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:

(a) to be informed promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him;

(b) to have adequate time and facilities for the preparation of his defence ;

(c) to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;

(d) to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;

(e) to have the free assistance of and interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วและเปิดเผย ต่อหน้า (Right to a public trial) ในรัฐธรรมนูญบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 (Sixth Amendment)²⁵ และในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในกฎข้อ 43 (Federal rule of Criminal Procedure Rule 43)²⁶ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย* ตามความหมายในที่นี้

²⁵ The Sixth Amendment, I bid

²⁶ Federal rule of criminal Procedure

Rule 43 Presence of the Defendant

a) Present Required. The defendant shall be present at the arraignment, at the time of the plea, at every stage of the trial including the impaneling of the jury and the return of the verdict, and at the imposition of sentence, except as otherwise provided by this rule

b) Continued presence not Required. The further progress of the trial to and including the return of the verdict shall not be prevented and the defendant shall be considered to have waived his right to be present whenever a defendant, initially present,

(1) Voluntarily absents himself after the trial has commenced (whether or not he has been informed by the court of his obligation to remain during the trial; or

(2) After being warned by the court that disruptive conduct will cause him to be removed from the courtroom, persists in conduct which is such as to justify his being excluded from the courtroom.

c) Presence Not Required. A defendant not be present in the following situations:

1) A corporation may appear by counsel for all purposes.

2) In prosecutions for offenses punished by fine or by imprisonment for not more than one year or both, the court, with the written consent of the defendant, may permit arraignment, plea, trial, and imposition of sentence in the defendant's absence.

3) At a conference or agreement upon a question of law.

4) At a reduction of sentence under rule 35.

*ตามความเห็นของนายวรวิทย์ ฤทธิพิศ ให้ความเห็นว่าเป็นว่าสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย (Right to a public trial) มีวัตถุประสงค์และความจำเป็นที่มุ่งจะคุ้มครองคือ

1) สิทธิของจำเลยในคดีอาญา 2) สิทธิของสาธารณชน

วรวิทย์ ฤทธิพิศ “ความหมายและขอบเขตของสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย”,

บทบัญญัติ 47 (มิถุนายน 2534) : 90

มุ่งคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาโดยถูกต้องและเที่ยงธรรม ซึ่งในคดี Gannett V. De Pasquale (1979) วางหลักไว้ว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) ซึ่งรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่จำเลยในคดีอาญา โดยเฉพาะ นอกจากนี้จำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า โดยจำเลยมีสิทธิที่จะอยู่ในทุกขั้นตอนของการพิจารณา²⁷ อันเป็นการรองรับสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณา เพื่อให้โอกาสจำเลยรับรู้ และสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และยังมีบทบัญญัติที่รับรองสิทธิที่จะให้จำเลยเผชิญหน้ากับพยานที่เป็นปรปักษ์ด้วย

อย่างไรก็ดีจำเลยอาจสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย และต่อหน้านี้โดยสมัครใจ (คดี Taylor V. United States (1973)) หรือกรณีที่จำเลยขัดขวางกระบวนการพิจารณาของศาลเมื่อศาลเตือนจำเลยแล้ว จำเลยก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามสิทธินี้ (คดี Illinois V. Allen (1970))²⁸

3.2 หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดี

จากการศึกษาถึงสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ ในหัวข้อที่แล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศไทย ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) รวมทั้งกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ ซึ่งนอกจากสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ แล้ว ในหัวข้อนี้จะศึกษาถึงหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีทั้งในชั้นสอบสวน และในชั้นพิจารณา เพื่อจะได้ทราบว่าผู้ต้องหา และจำเลยมีหลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างไร

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มีหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในการต่อสู้คดีไว้หลายประการดังนี้ คือ สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน (มาตรา 25) สิทธิที่จะไม่ต้องรับโทษทางอาญาวันแต่ได้กระทำความผิดในขณะที่

²⁷ Federal Rule of Criminal Procedure Rule 43, I bid.

²⁸ Erol H. Israel, Yale Kamisar and Wayne R. LaFave, Criminal Procedure and The Constitution (New York : West Publishing Co., 1989), P. 623, 626-629

กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ (มาตรา 28) สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิด สิทธิที่จะได้รับการประกันตัวอย่างรวดเร็ว สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร เมื่อถูกคุมขังหรือจำคุก (มาตรา 29) สิทธิในเรื่องการถูกจับ ถูกคุมขัง หรือถูกตรวจค้นจะทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น สิทธิของผู้ถูกขังที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว สิทธิที่จะยื่นคำร้องต่อศาลว่าถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 30) สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วเป็นธรรมดา (มาตรา 31) สิทธิในการมีทนายโดยการช่วยเหลือจากรัฐ (มาตรา 32) สิทธิจะไม่ให้สัตยาบันเป็นปฏิปักษ์แก่ตนเองและสิทธิที่จะให้การโดยความสมัครใจ (มาตรา 33)

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย ในการต่อสู้คดีดังนี้คือ สิทธิที่จะพบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนาย สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร สิทธิได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย สิทธิในการตรวจดูสำนวนทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาของศาลและคัดสำเนาเอกสาร สิทธิในการตรวจดูสิ่งที่เป็นพยานหลักฐานในคดี (มาตรา 7 ทวิและมาตรา 8) สิทธิที่จะยื่นคำร้องว่าถูกควบคุมหรือขัง โดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล (มาตรา 90) สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว (มาตรา 106) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งว่าด้วยคำที่ให้การใช้เป็นพยานหลักฐานได้ สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การในชั้นสอบสวน สิทธิที่จะไม่ถูกล่อลวง ขู่เข็ญ หรือให้สัญญาเพื่อจูงใจให้บุคคลนั้นให้การ (มาตรา 134 และ 135) สิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การในชั้นศาล (มาตรา 172) สิทธิที่จะในการมีทนายโดยศาลตั้งทนายความให้ (มาตรา 173)

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) มีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีในเรื่องหลักความเสมอภาคในเกียรติศักดิ์และสิทธิ²⁹ บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพโดยปราศจากความแตกต่างใด ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา ไม่มี ความแตกต่างใด ๆ ตามมูลฐานแห่งสถานะทางศาล³⁰ บุคคลเสมอกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ³¹ บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างจริงจังจากศาลแห่งชาติที่มีอำนาจต่อการกระทำอันละเมิดสิทธิขั้นมูลฐาน³² สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการ³³ สิทธิโดยเสมอภาคเต็มที่ในอันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม เปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรม³⁴ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดกฎหมายและการพิจารณาโดยเปิดเผย ซึ่งได้รับหลักประกันที่จำเป็นในการต่อสู้คดี³⁵

²⁹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 1, I bid

³⁰ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 2, I bid

³¹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 7, I bid

³² ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 8, I bid Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violation the fundamental rights granted him by the constitution or by law.

³³ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 9, I bid

³⁴ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 10, I bid

³⁵ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) Article 11 (1), I bid

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง(พลเมือง)และทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) มีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีดังนี้ คือ บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการไม่ได้ จะถูกรีดรอนเสรีภาพไม่ได้เว้นแต่โดยเหตุและกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ผู้ถูกจับกุมย่อมได้รับการแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม ผู้ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาอาญาต้องถูกนำตัวไปศาล หรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายโดยเร็ว เพื่อที่จะมีการใช้อำนาจทางตุลาการ และได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว บุคคลที่ถูกรีดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือควบคุมมีสิทธิร้องเรียนต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัว หากมีการควบคุมตัวโดยไม่ชอบบุคคลนั้น ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ปล่อยตัวได้³⁶ บุคคลทุก

³⁶ International Covenant on Civil and Political Rights

Article 9

1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be subjected to arbitrary arrest or detention. No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law.

2. Anyone who is arrested shall be informed, at the time of arrest, of the reason for his arrest and shall be promptly informed of any charges against him

3. Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons awaiting trial shall be detained in custody, but release may be subject to guarantees to appear for trial, at any other stage of the judicial proceedings, and, should occasion arise, for execution of the judgement.

4. Anyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings before a court, in order that the court may decide without delay on the lawfulness of his detention and order his release if the detention is not lawful.

5. Anyone who has been the victim of unlawful arrest or detention shall have an enforceable right to compensation.

คนยอมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการในการพิจารณาคดีอาญา มีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลาง บุคคลผู้ถูกหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ มีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคในเรื่องสิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาโดยพลัน และละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจ สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกในการเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักข้ออย่างไม่เป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า สิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย สิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย สิทธิที่จะถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ สิทธิในการขอลาหมายเรียกพยาน สิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่าหากไม่เข้าใจ หรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลไม่ได้ สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ให้การปรักปรำตนเองหรือรับสารภาพ³⁷ สิทธิที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้ลงโทษ สิทธิที่จะไม่ถูกพิจารณาหรือลงโทษซึ่งในการกระทำผิดกรรมเดียวกัน ซึ่งได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือปล่อยตัวแล้วตามกฎหมาย และวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ³⁸

ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) มีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดี ในกรณีที่ถูกจับ บุคคลที่ถูกจับ ต้องได้รับแจ้งข้อหาโดยทันทีในภาษาซึ่งเข้าใจ ได้รับแจ้งเหตุผลในการจับและข้อหา

³⁷ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมือง International Covenant on Civil and Political Rights. Article 14 (1) (2) (3), I bid

³⁸ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมือง International Covenant on Civil and Political Rights. Article 14 (5), (7)

“Article 14.....

(5) Everyone convicted of a crime shall have the right to appeal his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law.

.....

(7) No one shall liable to be tried or punished again for an offence for which he has already been finally convicted or acquitted in accordance with the law and penal procedure of each country.

ที่ถูกกล่าวหา³⁹ บุคคลที่ถูกจับหรือกักขังจะต้องถูกนำตัวไปศาล หรือสถานที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายทันที และมีสิทธิได้รับการพิจารณาภายในเวลาที่สมควร มีสิทธิได้รับการปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมาปรากฏตัวต่อศาล มีสิทธิจะได้รับการพิจารณาโดยชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการกักขังและการปล่อยตัวถ้าการกักขังไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁴⁰ มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยภายในเวลาอันสมควรโดยศาลที่อิสระเที่ยงธรรมและเป็นกลาง บุคคลผู้ถูกกล่าวหาข่มได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย มีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและเหตุที่กล่าวหาโดยทันทีในภาษาซึ่งเขาเข้าใจ มีสิทธิที่จะมีเวลาเพียงพอและความสะดวกในการเตรียมตัวต่อสู้คดี มีสิทธิต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านทนายความซึ่งเลือกด้วยตนเอง และมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจ้างทนายความถ้าไม่มีเงิน มีสิทธิที่จะตรวจสอบพยานที่น่าเข้าสืบพิสูจน์ความผิดของตน มีสิทธิจะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า ถ้าไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาที่ใช้ในศาลได้⁴¹

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติคุ้มครองหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีไว้ตามรัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The federal rules of criminal procedure) ซึ่งรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาในบทแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 1 ถึง 10

³⁹ The European Convention of Human rights Article 5 (2), I bid

⁴⁰ The European Convention of Human Rights Article 5 (3), (4) I bid

“Article 5.....

(3) Everyone arrested or detained in accordance with the provisions of paragraph 1 (c) of this article shall be brought promptly before a judge or other officer authorised by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release pending trial. Release may be conditional on guarantees to appear for trial.

(4) Everyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings by which the lawfulness of his detention shall be decided speedily by a court and his release ordered if the detention is not lawful.”

⁴¹ The European Convention of Human Rights Article 6, I bid

(First Amendment to tenth Amendment) นี้มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลไว้ จึงมีชื่อเรียกว่า The bill of Right⁵⁸ สิทธิต่าง ๆ ที่บัญญัติใน The bill of Right ที่เกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา บัญญัติไว้ในบทแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4, 5, 6 และ 8 ดังนี้

บทแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 Fourth Amendment วางหลักคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน ซึ่งข้อมรรวมถึงสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย ดังนี้ สิทธิของประชาชนที่จะมีความมั่นคงปลอดภัยในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และทรัพย์สิน ให้พ้นจากการจับและยึดโดยไม่มีเหตุอันควรนั้น จะถูกล่วงละเมิดมิได้ ห้ามออกหมายค้นแต่จะมีเหตุสมควร โดยจะต้องมีการสาบานหรือปฏิญาณตนก่อน หมายต้องระบุให้แน่ชัดถึงสถานที่ที่จะถูกตรวจค้น บุคคลที่จะถูกจับและสิ่งของที่

จะถูกยึด⁵⁹

ฉบับที่ 5 (Fifth Amendment) มีหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีในเรื่องสิทธิที่ยังไม่ถูกบังคับให้การประนีประนอม และห้ามกระทำการใด ๆ อันเป็นการจำกัด

⁴² จิตร พันธ์นะ, “วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา”, ศุลพาท 25 (กันยายน - ตุลาคม 2521):

⁴³ The Fourth Amendment

“Amendment IV The right of the people to be secure in their person, houses, papers, and effects, against unresanable searehes and seizures, shall not be vialated, and no warrants shall issue, but upon probable eause, supported by Oath or offirmation, and particularly describing the place to be searched, and the persons or things to be seized”

สิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ผ่านกระบวนการอันชอบธรรมด้วยกฎหมาย (Due process)⁴⁴

บทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) มีหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลย ในคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว เปิดเผยโดยลูกขุนที่ปราศจากความลำเอียงของรัฐหรือท้องถิ่นที่การกระทำผิดเกิดขึ้น สิทธิที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับพยานที่เป็นปรปักษ์ สิทธิที่จะเรียกพยานซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตนเองมาให้การ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายในการต่อสู้คดี⁴⁵

บทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 8 (Eighth Amendment) มีหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในการต่อสู้คดี ในเรื่องการปล่อยชั่วคราว ดังนั้นคือ ในคดีอาญาจะเรียกหลักประกัน หรือปรับเกินสมควรไม่ได้ และจะลงโทษจำเลยอย่างโหดร้ายทารุณไม่ได้⁴⁶

นอกจาก The Bill of Right ในบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4,5, 6 และ 8 ข้างต้นแล้ว ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกา (The Supreme Court) มีบทบาทในการพัฒนาการใช้บังคับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย อีกหลายประการ เช่น ในเรื่องศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานใด ๆ ในคดีอาญาซึ่งได้มาโดยฝ่าฝืนต่อรัฐธรรมนูญ (Exclusionary Rule) ซึ่งศาลฎีกากล่าวไว้ในคดี Mapp V. Ohio (1961) สรุปได้ว่า Exclusionary Rule เป็นมาตรการอันเดียวซึ่งมีประสิทธิภาพที่จะบังคับให้ยอมรับนับถือต่อหลักประกันในรัฐธรรมนูญ หลักในคดี Mapp ได้ขยายรวมถึงการปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งได้รับโดยฝ่าฝืนต่อรัฐธรรมนูญในกรณีอื่นๆ

⁴⁴ The Fifth Amendment

“Amendment V..... No Person shall be held to answer for a capital.....; Nor shall any person be subject for the same offence to be twice put in jeopardy of life or limb; nor shall be compelled in any eriminal case to be a witness against himself, nor be deprived of life, liberty, or property, without due process of law;.....”

⁴⁵ The Sixth Amendment, I bid

⁴⁶ The Eighth Amendment

“Amendment VIII Excessive bail shall not be required, nor EXCESSIVE Fines imposed, nor cruel and unusval punishments inflicted”

ด้วย เช่นในคดี Weng Sun V. U.S. (1964) ศาลฎีกาปฏิเสธไม่รับฟังคำสารภาพของจำเลย ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้รับเนื่องจากการจับและเข้าไปในเคหสถานโดยฝ่าฝืน ต่อรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ มีตัวตนหรือไม่ก็ตาม ซึ่งได้รับโดยทันทีทันใดจากการฝ่าฝืน Fourth Amendment เปรียบเสมือนผลของการปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายของเจ้าหน้าที่ จึงอยู่ภายใต้บังคับของ Exclusionary rule ซึ่งหลักการถูกนำไปใช้กับกรณีฝ่าฝืน Sixth Amendment ด้วยในคดี Escobedo V. Illinois (1964) ศาลฎีกาพิพากษาว่า คำให้การของจำเลยที่ได้มาภายหลังจากเจ้าหน้าที่ปฏิเสธสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการช่วยเหลือจากทนาย มีอาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ในคดี U.S.V. Wade (1967) ศาลฎีกาปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้รับจากการชี้ตัวผู้ต้องหา โดยฝ่ายสืบต่อสิทธิใน Sixth Amendment⁴⁷ ในคดี Miranda V. Arizona (1966) Exclusionary Rule นำมาใช้บังคับแก่คำให้การรับสารภาพหรือคำให้การใด ๆ ของจำเลยในชั้นสอบสวนด้วย โดยศาลฎีกาได้วางหลักไว้ว่า ก่อนเริ่มการสอบสวนคดีอาญา เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ที่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบ

1. ผู้ต้องหาไม่มีให้การใด ๆ ก็ได้
2. ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าว อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาได้
3. ผู้ต้องหาที่มีสิทธิจะมีทนายความอยู่ร่วมในการสอบสวน
4. ถ้าผู้ต้องหาไม่สามารถจัดหาทนายได้ และต้องการทนาย จะต้องหาทนายให้แก่ผู้ต้องหา ก่อนเริ่มการสอบสวน

สรุป จากการศึกษาถึงสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ รวมทั้งหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดี โดยเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention of Human Rights) และกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายของประเทศไทยจะมีบทบัญญัติการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ รวมทั้งหลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดีตั้งแต่ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน และในชั้นการพิจารณาของศาลในระดับหนึ่งก็ตาม แต่ในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 บัญญัติว่า

⁶³ วิสาร พันธนะ “วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา”, คุลพาท 25 : 49-50

“การสอบสวน ใต้วงมุลฟ้อง หรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทยแต่ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทย เป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ใช้ล่ามแปล...” และต่อมาได้มี พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2539 มาตรา 3⁶⁴ ให้เพิ่มวรรคสี่ ดังนี้ “ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือ เข้าใจภาษาไทยได้ และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ามให้โดย มิชักช้า” แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า จะต้องมีการจัดหาล่ามให้กับ ผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ในทุกกรณี ดังนั้น บทบัญญัติของ กฎหมายไทยในเรื่องการรับรองคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการ พิเคราะห์ และหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีก็ไม่อาจจะบรรลุวัตถุประสงค์ ได้ เพราะในกรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาที่ใช้ในการสอบสวน หรือ การพิจารณาผู้ต้องหาและจำเลย ก็จะไม่สามารถเข้าใจหรือติดต่อสื่อสารในกระบวนการพิจารณา ได้ ก็เท่ากับผู้ต้องหาและจำเลยไม่สามารถรับรู้กระบวนการพิจารณา และไม่ทราบว่าตนมีหลักประกัน สิทธิในการต่อสู้คดีอย่างไร ดังนั้น ในหัวข้อต่อไปจะได้ศึกษาถึงสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการ มีล่ามภาษาต่างประเทศในการดำเนินคดีอาญาตามหลักกฎหมายสากล เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับสิทธิ ของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในประเทศไทย

* พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2539 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 มีผลบังคับใช้นับแต่วันถัดจากวัน ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (มาตรา 2)

3.3 ถ้ามภาษาต่างประเทศในการดำเนินคดีอาญา

จากการศึกษาถึงหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยตามปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (The European Convention for the Portection of Human Rights and Fundamental Freedom) ตลอดจนรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา (The United States of America Constitution) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The Federal Rules of Criminal Procedure) ในหัวข้อที่ผ่านมาจากกล่าวได้ว่า สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งในสิทธิการรับรู้กระบวนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งนอกจากจะมีบทบัญญัติรับรองสิทธินี้ตามบทบัญญัติข้างต้นแล้ว ในกฎหมายภายในของประเทศที่เจริญแล้วบางประเทศก็มีบทบัญญัติที่รับรองคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามไว้ เช่น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมันมาตรา 259 มีหลักว่า “เมื่อมีคำแถลงการณ์ปิดคดี อย่างน้อยที่สุดคำแถลงการณ์ของพนักงานอัยการและที่ปรึกษาทางกฎหมายของจำเลยจะต้องติดต่อต่อผ่านทางล่ามไปยังจำเลยในกรณีที่จำเลยไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ในศาล”⁴⁸

⁴⁸ The German Code of Criminal Procedure

“ S 259 Interpreter

I Of the closing arguments, at least the motions of the prosecutor and of defendant counsel shall be communicated through an interpreter to any defendant who has no command of the language used in court.____”

The German Code of Criminal Procedure, Translated by Dr. Horst Neibler. London : Sweet & Maxwell Limited

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสมาตรา 406 มีหลักว่า “เมื่อจำเลยพูดภาษาฝรั่งเศสไม่ได้ดี หรือถ้ามีความจำเป็นต้องแปลเอกสารในการพิจารณาของศาล ผู้พิพากษาจะแต่งตั้งล่าม ล่ามต้องมีอายุอย่างน้อยยี่สิบเอ็ดปี และต้องสาบานตนว่าจะแปลให้ถูกต้องตรงความเป็นจริงด้วยความซื่อสัตย์”⁴⁹

ในประเทศอังกฤษก็มีหลักเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยเนื่องจากภาษาที่ใช้ในศาลเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นในกรณีที่บุคคลใดไม่สามารถเข้าใจภาษาอังกฤษจะต้องมีการจัดหาล่ามให้ สิทธิที่จะมีล่ามไม่อาจสละได้⁵⁰ จำเลยคงมีสิทธิต่อศาลว่าไม่ต้องแปลข้อความหรือพยานหลักฐานบางตอนเป็นภาษาของจำเลยเท่านั้นซึ่งอยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะอนุญาตตามคำขอหรือไม่ (คดี R.V. Lee Kun 1961, K.B. 337)⁵¹ ในชั้นสอบสวนตาม The Police and Criminal Evidence Act 1984 ข้อ 14.1 วางหลักไว้ว่า ถ้าบุคคลใดไม่เข้าใจภาษาอังกฤษและเจ้าหน้าที่ทำการสอบปากคำไม่สามารถพูดภาษาของบุคคลนั้นได้หรือบุคคลนั้นต้องการมีล่าม บุคคลนั้นจะไม่ถูกสอบปากคำในกรณีที่ไม่มีล่ามที่มีความสามารถ เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนเกี่ยวกับอันตรายของบุคคลหรือทรัพย์สินอย่างร้ายแรง ซึ่งจะได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับล่ามในหัวข้อต่อไป

⁴⁹ The French code of Criminal Procedure

“ Article 406

Should the accused not speak the French language sufficiently well or if it is necessary to translate a document produced at trial the president shall name an _____ in terpreter, at least twenty-one years old, and have him take the oath faithfully to fulfil his mission_____”

The French Code of Criminal Procedure, Translated by Profess or Gerald L.Kock.
London : Sweet & Maxwell Limited.

⁵⁰ Lord Hailsham of St. Marylebone, Halsbury’s Law of England, Paras 286-288 , 288
London : Butterworths & Co (publisher) Ltd, 1976

⁵¹ Hampton, C. Criminal Procedure. London : Sweet & Maxwell, 1977

3.3.1 ประโยชน์ของการมีล่าม

ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของแต่ละประเทศจะใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งซึ่งเป็นภาษาราชการของประเทศนั้น สืบเนื่องมาจากเหตุผลในเรื่องการดำรงไว้ซึ่งอธิปไตย ความมีเอกราชของแต่ละประเทศแล้ว ยังมีเหตุผลในเรื่องความสะดวกและความเข้าใจของคนในประเทศนั้น ๆ เพื่อให้สามารถเข้าใจกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศตนได้ เช่นในประเทศไทยก็ใช้ภาษาไทยโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ก็ระบุไว้ชัดเจนว่า การสอบสวนไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้ภาษาอังกฤษแต่ในบางประเทศ อาจมีภาษาราชการมากกว่าหนึ่งภาษาอันส่งผลให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาใช้ภาษามากกว่าหนึ่งภาษาได้ เช่นในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ นอกจากจะใช้ภาษาอังกฤษในศาลแล้ว บางศาลในเมืองเวลล์ (Wales) ก็ใช้ภาษา เวลส์ (Welsh) ในกรณีที่คู่ความ พยาน หรือบุคคลอื่น ๆ ต้องการที่จะใช้ภาษานั้น⁵² ซึ่งในบางประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ อาจจะไม่ค่อยมีปัญหาในด้านภาษาที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีมากนัก เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้กันแพร่หลายเกือบทั่วโลก แต่ในบางประเทศที่มีภาษาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเช่น ภาษาไทย ภาษาญี่ปุ่น การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อคนต่างชาติต่างภาษาก็มีปัญหาตามมา ล่าม (Interpreter) จึงต้องเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพิจารณา เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาถึงการมีล่าม (Interpreter) ในหัวข้อที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญต่อการจัดหาล่าม (Interpreter) ให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ถูกดำเนินคดีทางอาญาอย่างมาก โดยถือว่าสิทธิผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามเป็นสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาประการหนึ่ง อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องหาและจำเลยต้องได้รับการรับรองและคุ้มครอง ซึ่งในประเทศไทยก็มีแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในเรื่องนี้ โดยเดิมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 บัญญัติหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในวรรคหนึ่งว่า “การสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ใช้ล่ามแปล” ต่อมากระทรวงยุติธรรมเห็นถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการมีล่ามดังกล่าว จึงมี

⁵² Welsh Language Act 1967, S. 1(1) Lord Hailsham of St. Marylebone. Halbury's Law of England , Vol 10, paras 707

การเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 และมีกรแก้ไขและประกาศใช้ตามพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1 (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2539 โดยเพิ่มเป็นมาตรา 13 วรรคสี่ วรรคห้า และมาตรา 13 ทวิ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ให้ศาล พนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนจัดหาล่ามให้กับผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยาน ที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยและไม่มีล่าม และคุ้มครองไปถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานที่ไม่สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ามภาษามือด้วย

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวคิดในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยไว้ว่า การปฏิเสธที่จะจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาที่ใช้ในการพิจารณาคดีเป็นการปฏิเสธขบวนการอันชอบด้วยกฎหมาย (Due process)⁵³ ซึ่งขบวนการอันชอบด้วยกฎหมายในการพิจารณาคดีของศาลจะต้องเป็นกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายที่อย่างน้อยที่สุดต้องเป็นการพิจารณาที่บริสุทธิ์และยุติธรรม และหลักการสำคัญของความยุติธรรมต้องไม่ถูกฝ่าฝืน⁵⁴ ในคดี US.-Jackson V cintron Garcia, C.A. Puerto Rico วางหลักไว้ว่า ผู้ที่พูดภาษาสเปนไม่ได้มีสิทธิที่จะมีล่ามในศาล (The court of Puerto Rico) ซึ่งสิทธินี้เป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ และการพิจารณาคดีในศาลอื่น ๆ ก็จะต้องฝ่าฝืนขบวนการอันชอบด้วยกฎหมายนี้ไม่ได้⁵⁵ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามเป็นสิทธิประการหนึ่งของสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีหน้าและโดยเปิดเผยซึ่งถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 (sixth Amendment)⁵⁶ ดังนั้นหากในกรณีที่มีความจำเป็นต้องจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่เข้าใจและไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ก็จะต้องจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย เช่น ในคดี U.S.ex rel. Negron V.state : เมื่อจำเลยซึ่งเป็นคนสเปนไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ และผู้พิพากษา ทนายความก็ไม่เข้าใจภาษาสเปน

⁵³ Corpus Juris Secundum, Volume 16C Constitutional Law 1068 United State : St Paul, Minn West Publishing Co, 1955 : 449

⁵⁴ คดี U.S - Davis V.Bennett, C.A. Iowa , U.Sex Rel. Merton V.Mancusi, C.A.N.Y. (อ้างถึงใน Corpus Juris Secundum, I bid p. 542)

⁵⁵ I bid : 545

⁵⁶ Sixth Amendment, I bid

ซึ่งเป็นภาษาที่จำเลยพูด มันเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาล่ามให้กับจำเลยถ้าจำเลยต้องการ⁵⁷ ในคดี Pointer V Texas , 1965 : ในกรณีที่ต้องมีการจัดหาล่ามให้ผู้ต้องหาและจำเลย ถ้าไม่จัดหาล่ามให้ก็จะถือว่ากระบวนการพิจารณาที่กระทำต่อผู้ต้องหาและจำเลยเสียไป อย่างไรก็ตามการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยนี้ก็ต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและพฤติการณ์ของคดีแต่ละคดีไม่ใช่จะจัดหาล่ามให้ในทุกกรณี แม้ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นคนต่างประเทศก็อาจจะไม่จัดหาล่ามให้ก็ได้ ถ้าปรากฏว่าผู้ต้องหาและจำเลยเข้าใจและสามารถรับรู้กระบวนการพิจารณาได้เช่นในคดี U.S.V. Smith, 1972 : การปฏิเสธไม่แต่งตั้งล่ามให้จำเลยที่เป็นคนอินเดียไม่ใช่สิ่งที่ผิดเมื่อปรากฏว่าจำเลยเข้าใจและสามารถรับรู้กระบวนการพิจารณา

นอกจากจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผยและต่อหน้าตามบทบัญญัติแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ 6 แล้ว บทบัญญัติดังกล่าวยังคุ้มครองสิทธิของจำเลยให้เผชิญหน้ากับพยาน หรือให้จำเลยรับรู้ว่าการอย่างไรเป็นผลดีและผลร้ายกับจำเลยเพียงใด จำเลยจะได้นำพยาน หลักฐานอื่นมานำสืบสนับสนุนหรือหักล้างได้ ทำให้จำเลยมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่หลักการดังกล่าวนี้จะไม่อาจบรรลุผลได้แม้จำเลยจะได้เผชิญหน้ากับพยานถ้าจำเลยไม่เข้าใจและไม่สามารรถรู้ได้ว่าพยานเบิกความอย่างไร จำเลยจึงจำเป็นต้องมีสิทธิในการมีล่ามเพื่อที่จะแปล คำให้การของพยานอันจะทำให้สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับพยานไม่ถูกกระทบกระเทือน ซึ่งศาลของประเทศสหรัฐอเมริกามีคำพิพากษาไว้ในคดี U.S.V. Carrion ว่า จำเลยซึ่งยากจนและไม่สามารถเข้าใจภาษาอังกฤษมีสิทธิที่จะมีล่ามเพื่อแปลภาษาของจำเลยไปเป็นภาษาอังกฤษ และจากภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาของจำเลย หากจำเลยไม่เข้าใจคำเบิกความของพยาน สิทธิของจำเลยที่จะเผชิญหน้ากับพยานจะไม่ได้รับความคุ้มครอง และส่งผลกระทบไปถึงสิทธิของจำเลยในการถามค้าน (Cross-examination) พยานคนดังกล่าวเนื่องจากถ้าจำเลยไม่เข้าใจใน คำเบิกความของพยานก็จะเป็นผลโดยตรงต่อความสามารถของทนายความในการต่อสู้คดี ทำให้จำเลยไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ (คดี Pointer V. Texas, 1965)

⁵⁷ คดี United States V boria ZDC Puerto Rico); United States ex rel. Navarro V Johnson ZED Pa) ; State V Hansen (App) ; State V Neava ; People V Romero ; People V Martinez

หน้าที่และการปฏิบัติตนของล่าม

ในการปฏิบัติหน้าที่ของล่าม ล่ามจะต้องแปลถ้อยคำแบบคำต่อคำ อย่างถูกต้อง โดยไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล โดยคงไว้ซึ่งความหมายดั้งเดิมของถ้อยคำที่แปลให้ใกล้เคียงมากที่สุด ล่ามควรจะต้องเป็นผู้ที่แปลทุกสิ่งทุกอย่างที่พูดหรือสื่อสารกัน ในชั้นจับกุม ชั้นแจ้งข้อหา ชั้นสอบสวน และในชั้นพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการสื่อสารของพยาน ทนายความ เจ้าพนักงานตำรวจ หรือศาล ให้จำเลยทราบทั้งหมด การปฏิบัติตนในฐานะเป็นล่ามในกระบวนการพิจารณาคดีอาญานั้นล่ามต้องสาบานตนก่อน ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยของมาตรา 13 วรรคสองและวรรคสาม ก็มีหลักเกณฑ์ไว้ว่า ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล และล่ามต้องลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์ในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของล่ามไว้ค่อนข้างชัดเจน หากล่ามไม่สาบานหรือปฏิญาณตนก็จะทำให้กระบวนการพิจารณานั้นเสียไป ไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาได้ ซึ่งศาลฎีกามีคำพิพากษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1736/2527 ระหว่างพนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดสวรรคโลก โจทก์ นายสมนึก อรุณเกล้า จำเลย วินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมายไว้ว่า

“ที่จำเลยฎีกาว่านายสำนและนายนิรันดร์ล่ามไม่ได้สาบานตัวก่อนนั้น ได้ตรวจสำนวนและโดยเฉพาะในคำเบิกความของนางสาวจ๊ะแล้ว ไม่ปรากฏว่าศาลชั้นต้นได้บันทึกไว้เลยว่าได้มีบุคคลทั้งสองซึ่งทำหน้าที่ล่ามได้สาบานตนว่าจะแปลถ้อยคำของพยาน โดยถูกต้อง ทำหน้าที่โดยสุจริตใจ ไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล ทั้งบุคคลทั้งสองก็ไม่ได้ลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น อันเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 และเนื่องจากตามท้องเรื่องนางสาวจ๊ะเป็นพยานสำคัญที่สุดในคดีเพียงปากเดียว ศาลฎีกาจึงเห็นเป็นการจำเป็นเนื่องจากศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ชอบที่จะให้ศาลชั้นต้นพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 ประกอบด้วยมาตรา 225 ฎีกาของจำเลยข้อนี้ ฟังขึ้นบางส่วน และในชั้นนี้ยังไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

พิพากษาให้ยกคำพิพากษาศาลล่างทั้งสอง ให้ศาลชั้นต้นสืบพยานปากนางสาวจ๊ะ แะคำใหม่โดยให้ล่ามปฏิบัติให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 แล้วพิพากษาใหม่ตามรูปคดี”

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักเกณฑ์ในเรื่องการปฏิญาณหรือสาบานตนของล่าม ก่อนปฏิบัติหน้าที่ไว้ใน Federal Rule of Evidence Rule 604 ซึ่งวางหลักไว้ว่า เมื่อมีการ จัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยตามกฎหมายในข้อ 604 นี้ ล่ามจะต้องสาบานตนหรือยืนยันว่าจะแปล ให้ถูกต้องตรงความจริง⁵⁸ แต่ในส่วนผลของกรณีที่ล่ามไม่ได้สาบานตนหรือยืนยันว่าจะแปลให้ถูก ต้องตรงความจริงนั้นค่อนข้างแตกต่างกับการใช้กฎหมายของประเทศไทย ในประเทศสหรัฐ อเมริกาถือว่ากระบวนการพิจารณาไม่เสียไป โดยเห็นว่าหากจะมีการคัดค้านกรณีล่ามไม่ได้สาบานตน หรือยืนยันว่าจะแปลจะให้ผู้ถูกต้องตรงความจริงนั้น จะต้องคัดค้านในขณะที่พิจารณาคดี มิฉะนั้นถือ ว่ากระบวนการพิจารณาคดีของศาลใช้บังคับได้⁵⁹

สรุป ตามที่ได้ศึกษาข้างต้นเห็นได้ว่า “ล่าม” (Interpreter) มีประโยชน์ในกระบวนการ พิจารณาคดีอาญาโดยล่ามจะเป็นผู้มีหน้าที่แปลความหมายในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทุกขั้นตอน ให้ผู้ต้องหาและจำเลยทราบ เพื่อให้ผู้ต้องหาและจำเลยรับรู้กระบวนการพิจารณาในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน และชั้นพิจารณาของศาล ล่ามมีบทบาทที่สำคัญในการปกป้องสิทธิ ของผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่รู้และไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ในกระบวนการพิจารณา การจัดหาล่ามให้กับผู้ ต้องหาและจำเลยเป็นการรับรองสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ รวมทั้งเป็น หลัก ประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้โอกาสจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้แล้วล่าม ยังมีประโยชน์ต่อผู้ต้องหา และจำเลยในการติดต่อสื่อสารกับที่ปรึกษาทางกฎหมายหรือทนาย ความ ซึ่งที่ปรึกษาทางกฎหมายหรือทนายความต้องสอบสวนข้อเท็จจริงเบื้องต้นเพื่อที่จะได้รับ ข้อมูลที่ถูกต้องจากผู้ต้องหาและจำเลย เพื่อให้คำแนะนำหรือคำปรึกษากับผู้ต้องหาและจำเลย และ รวบรวมข้อเท็จจริงเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหาและจำเลยต่อไป

⁵⁸ Federal Rule of Evidence Rule 604

⁵⁹ คดี Rolon Marxuach V. United States(CAI Peur to Rico)

3.3.2 หลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่าม

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 เดิมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่าม บัญญัติไว้ตามมาตรา 13 วรรคหนึ่งแต่เพียงว่า “การสอบสวน ใ้สอบสวนมุลฟ้อง หรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ใช้ล่ามแปล” อันเป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่ชัดเจนโดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามไว้ว่ากรณีใดจะต้องจัดหาล่าม เพียงแต่ใช้คำว่า “ถ้ามีการจำเป็น” เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้กฎหมายมีดุลพินิจกว้างขวางว่ากรณีใดมีการจำเป็นหรือไม่มีการจำเป็น ทำให้การใช้กฎหมายไม่เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันขึ้นกับดุลพินิจของแต่ละบุคคล ทั้ง ๆ ที่สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามเป็นสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาที่สำคัญประการหนึ่งตามที่กล่าวแล้วข้างต้น ในกรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 เดิมก็ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่า จะต้องจัดหาล่ามให้กับบุคคลใดบ้างรวมทั้งไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าองค์กรใดมีหน้าที่จัดหาล่าม ส่งผลให้ในทางปฏิบัติมีการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยไม่เท่าเทียมกัน ไม่มีแนวทางหรือมาตรฐานของหน่วยงานของรัฐในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของไทย จึงมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ตามที่ได้ศึกษามาแล้ว โดยเพิ่มเติมวรรคสี่และวรรคห้า ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่ามบัญญัติไว้ในวรรคสี่ ดังนี้

“ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า”

จากบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 วรรคสี่นี้เห็นได้ว่า เป็นบทบัญญัติที่มีหลักเกณฑ์เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 เดิมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่ามไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน แยกพิจารณาได้ดังนี้

หลักเกณฑ์และองค์การในการจัดหาล่าม

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 วรรคสี่ กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามไว้ชัดเจน สรุปหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามได้ว่าต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการคือ จะมีการจัดหาล่ามให้กับบุคคลต่อไปนี้

1. ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยาน
2. บุคคลนั้นไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้
3. บุคคลนั้นไม่มีล่าม
4. จัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า

ดังนั้นในทางปฏิบัติต่อไปหากมีกรณีองค์ประกอบครบทั้งสามประการตามข้อ 1-3 ก็ต้องมีการจัดหาล่ามให้ ซึ่งถือได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 วรรคสี่ที่แก้ไขใหม่นี้แก้ไขข้อบกพร่อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 เดิม และกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามไว้ชัดเจนกว่าเดิม

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญฉบับที่ 19 พ.ศ. 2539 มาตรา 3 ทวิ ให้เพิ่มมาตรา 13 ทวิ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามภาษามือให้กับผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไว้ ดังนี้

มาตรา 13 ทวิ วรรคหนึ่ง

“ ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ามภาษามือให้ หรือจัดให้ถาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร”

ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรา 13 ทวิ วรรคหนึ่งนี้เป็นหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามส่วนหนึ่งแต่ไม่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงนำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมาลงไว้เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าศึกษาต่อไป

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ที่แก้ไขใหม่จะมีหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยชัดเจนกว่าเดิมในระดับหนึ่งแต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวก็ไม่วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องมีการจัดหาล่ามให้ในขั้นตอนใดบ้าง ในแต่ละขั้นตอนคือในขั้นสอบสวน ขั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาลซึ่งต้องมีการจัดหาล่ามให้กับ ผู้ต้องหาและจำเลยนั้น ต้องจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในช่วงใดบ้าง เช่นในชั้นศาลต้องจัดหาล่ามให้จำเลยตลอดเวลาที่จำเลยอยู่ในกระบวนการพิจารณาหรือเฉพาะเมื่อจำเลยเบิกความ ซึ่งก็ยังคงต้องเป็นปัญหาในเรื่องสิทธิของการ

รับรู้กระบวนการพิจารณาต่อไป

ในส่วนองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม เนื่องจากสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามเป็นสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาในขั้นตอนต่างๆ หากผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยไม่มีล่าม ก็จะส่งผลกระทบต่อความชอบด้วยกฎหมายของกระบวนการพิจารณาในแต่ละขั้นตอน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องเข้าไปมีบทบาทในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ทั้งในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล โดยผ่านทางเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม แต่ก็ปรากฏว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ไม่ได้กำหนดองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามครบทุกขั้นตอน ในขั้นตอนการจับกุมซึ่งต้องมีการแจ้งข้อหาแม้ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากว่าขณะจับกุมจะต้องมีล่ามไปด้วยเพราะจะทำให้เกิดความยุ่งยาก สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเป็นภาระขององค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่าม แต่เมื่อมีการจับกุมและนำตัวผู้ต้องหาไปที่สถานีตำรวจในชั้นทำบันทึกการจับกุม ต้องมีการแจ้งสิทธิแก่ผู้ต้องหาว่าผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง ได้รับการเยี่ยมตามสมควร มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 ทวิ และเจ้าพนักงานตำรวจต้องแจ้งเหตุที่จับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 แต่ก็ไม่ปรากฏว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ที่แก้ไขใหม่มีหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามให้ผู้ต้องหาในชั้นแจ้งข้อหา และสิทธิต่างๆ ในเบื้องต้นนี้อย่างไร ทั้ง ๆ ที่สิทธิดังกล่าวก็เป็นสิทธิของผู้ต้องหาในการรับรู้กระบวนการพิจารณาขั้นตอนหนึ่งและรัฐเป็นองค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของผู้ต้องหาและจำเลย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสี่ กำหนดหลักเกณฑ์ขององค์กรที่ต้องจัดหาล่ามให้กับผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้และไม่มีล่ามไว้ชัดเจน โดยกำหนดองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามคือ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล องค์กรเหล่านี้จะจัดหาล่ามให้บุคคลที่มีสิทธิในการมีล่ามตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้น และแต่ละองค์กรคือพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจะจัดหาล่ามให้ในกระบวนการใดก็ขึ้นกับในแต่ละขั้นตอนนั้นว่าบุคคลที่มีสิทธิในการมีล่ามจะเข้ามาอยู่ในการควบคุมดูแลหรือการพิจารณาขององค์กรใด องค์กรนั้นก็ควรจัดหาล่ามให้ ซึ่งจะทำให้ผลในทางปฏิบัติของการจัดหาล่ามมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสี่ที่แก้ไขใหม่นี้แก้ไขข้อบกพร่องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 เดิมโดยเพิ่มบทบัญญัติที่แน่นอนชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่ามให้ชัดเจนขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดหาล่าม แม้จะมีข้อบกพร่องบางประการแต่บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่นี้ก็มุ่งประสงค์จะเป็นการรองรับสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ต้องใช้ในกระบวนการพิจารณาของประเทศไทย อันเป็นการรองรับสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาของผู้ต้องหาและจำเลยเพื่อให้มีโอกาสในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และเป็นก้าวหนึ่งของการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเสมอภาคกันตามหลักของนานาอารยประเทศ และเพื่อให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายที่สำคัญบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจขององค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาไว้* ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ข้อ 28 (The Federal Rules of Criminal Procedure Rule 28) วางหลักว่า

*ในคดีแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ข้อ 43 เอฟ (The Federal Rules of Civil Procedure Rule 43 (f) วางหลักไว้ว่า ศาลจะแต่งตั้งล่ามโดยการเลือกของศาลเองและจะกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้กับล่าม ค่าตอบแทนจะถูกจ่ายโดยกองทุนที่จัดตั้งโดยกฎหมายหรือโดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือมากกว่าตามที่ศาลกำหนด หรืออาจจะถูกกำหนดเป็นค่าธรรมเนียมซึ่งขึ้นกับดุลพินิจของศาล

“ศาลจะจัดหาล่าม โดยการเลือกของศาลและจะกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้กับล่าม ค่าตอบแทนจะถูกจ่ายจากกองทุนที่จัด โดยกฎหมายหรือรัฐบาลตามที่ศาลเป็นผู้กำหนด”⁶⁰

กฎหมายลักษณะพยาน ข้อ 604 (Rule of Evidence Rule 604) วางหลักว่า

“ล่ามที่จัดหามาตามกฎนี้จะมีคุณสมบัติเหมือนพยานผู้เชี่ยวชาญและล่ามต้องสาบานตนหรือ ยืนยันว่า จะแปลถูกต้องตามความเป็นจริง”⁶¹

จากหลักกฎหมายดังกล่าวและการพิจารณาคดีของศาลสหรัฐอเมริกา วางหลักไว้ว่าองค์กร ที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยคือศาล (ศาลจะเป็นผู้ที่มีดุลพินิจในการแต่งตั้ง ล่ามให้กับจำเลย) เนื่องจากระบบกฎหมายของไทยกับของสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่าง กล่าวคือ เมื่อมีการกล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิด และมีการจับบุคคลนั้นเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องนำ

⁶⁰ The Federal Rules of Criminal Procedure

“Rule 28 Interpreters

The court may appoint an interpreter of its own selection and may fix the reasonable compensation of such interpreter. Such compensation shall be paid out of funds provided by law or by the government, as the court may direct.”

⁶¹ Rules of Evidence

“Rule 604 Interpreters

An Interpreter is subject to the provisions of these rules relating to qualification as an expert and the administration of an oath or affirmation that he will make a true translation.”

ตัวบุคคลนั้นส่งศาล อันจะทำให้ศาลมีบทบาทในการเข้าไปดูแลสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นตั้งแต่เริ่มต้น กฎหมายจึงกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีบทบาทในการแต่งตั้งล่ามให้กับผู้ต้องหาจำเลย ศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการแต่งตั้งล่ามให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลยตลอดจนพยานโดยคำนึงถึงความจำเป็นของบุคคลเหล่านี้ซึ่งถูกจำกัดทางด้านภาษาในกรณีบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีคำพิพากษาของศาลตัดสินไว้หลายคดี เช่น ในคดี *People V. Escatante* (1994) ตัดสินว่า การตัดสินใจที่จะแต่งตั้งล่ามเพื่อช่วยเหลือจำเลยเป็นดุลพินิจของศาล, คดี *State V. Montano* (1993) ตัดสินว่าหน้าที่ในการแต่งตั้งล่ามและความจำเป็นในการใช้ล่ามเป็นดุลพินิจของศาลที่พิจารณาคดี *U.S.V. Carrion*(1973) ตัดสินว่า ศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างว่าล่ามมีความจำเป็นสำหรับจำเลยที่มีความยากลำบากในการเข้าใจภาษาอังกฤษและในการติดต่อสื่อสารภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีอีกหลายคดีที่ศาลได้ตัดสินตามแนวนี้⁶² ซึ่งเป็นการให้อำนาจศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างในการแต่งตั้งล่ามให้กับผู้ถูกกล่าวหา จำเลยหรือพยาน ในกรณีที่ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่เข้าใจหรือไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษ ซึ่ง รายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของศาลในการแต่งตั้งล่ามให้กับบุคคลเหล่านี้จะได้ศึกษาต่อไป

หลักเกณฑ์ในการจัดหาล่าม

จากการที่ได้ศึกษาถึงสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในตอนต้นของบทนี้เห็นได้ว่า ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ในบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 6 (Sixth amendment) ที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วและเปิดเผย (Speedy and public trial) สิทธิในการเผชิญหน้ากับพยาน (Right to confrontation of witnesses) สิทธิในการถามค้าน (Right to cross-examine witness) อันเป็นสิทธิที่สำคัญในการรับรู้กระบวนการพิจารณาซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามก็เป็นสิทธิที่จะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญข้างต้น (คดี *State V. Vasquez*, 101 Utah 444) ดังนั้นแม้ตามกฎหมายและตามคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกาจะวางหลักไว้ว่า ศาลมีดุลพินิจ

⁶² เช่นคดี *U.S.Barrios*, 457 F.2d 680.; *U.S.V.Sosa*, 379 F.2d 525; *U.S.V.Rodriguez*,424 F.2D 205; *U.S.V.Cornel-Quintana*,752 F.2d 1284 1985); *Commonwealth V.Garcia* (1980); *Commonwealth V.Wallace*, 641 A.2d 321 (12994) ; *State V. Van Tran*, 864 S.W.2d 465(1993); *Perovich V U.S.*,205 U.S.86, 91 (1907) ; *U.S.V. Desist*, 384 F2d 889 ; *Suarez V.U.S.*, 309 F2d 709

อย่างกว้างในการแต่งตั้งล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยโดยไม่มีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของศาลแต่ในทางปฏิบัติก็มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลไว้ เพราะหากไม่มีการแต่งตั้งล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยในกรณีที่มีความจำเป็นก็จะถือว่าเป็นการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยตามรัฐธรรมนูญในบทแก้ไขเพิ่มเติมที่ 6 (คดี Pointer V.Texas,1965) เช่นในคดี U.S.V.Corrion,488 F.2d ตัดสินไว้ว่า จำเลยซึ่งยากจนและเข้าใจภาษาอังกฤษได้ยากมีสิทธิที่จะได้รับการแต่งตั้งล่ามเพื่อแปลภาษาของจำเลยไปเป็นภาษาอังกฤษหรือจากภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาของจำเลย มิฉะนั้นสิทธิในการเผชิญหน้ากับพยานจะไม่ได้รับการคุ้มครองหากจำเลยไม่สามารถเข้าใจคำให้การของพยาน และสิทธิในการถามค้านก็จะไม่สามารถเป็นผล และในคดี State V. Hernandez (Idaho 1991) ตัดสินไว้ว่า การที่จะพิจารณาว่าศาลใช้ดุลพินิจในทางที่ผิดในการไม่แต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยนั้นคือ พิจารณาว่าการไม่แต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยนั้นเป็นการปฏิเสธสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม (fair trial) หรือปฏิเสธขบวนการอันชอบด้วยกฎหมาย (Due Process), สิทธิในการติดต่อกับที่ปรึกษาทางกฎหมาย, สิทธิในการต่อสู้ข้อกล่าวหา รวมทั้งสิทธิในการเผชิญหน้ากับพยานหรือไม่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหากไม่เป็นการขัดต่อสิทธิดังกล่าวก็ไม่ถือว่าศาลใช้ดุลพินิจผิด

หลักเกณฑ์ที่สำคัญในการใช้ดุลพินิจของศาลในการแต่งตั้งล่ามคือ ศาลจะแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยในกรณีที่จำเลยไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาอังกฤษได้และต้องการล่าม โดยดูจากความจำเป็นที่ล่ามจะต้องแปลกระบวนการพิจารณาให้จำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาอังกฤษได้หรือเพื่อจะแปลคำให้การของจำเลยและแปลคำให้การของพยานที่เบิกความให้จำเลยฟัง การใช้ดุลพินิจในการแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยนี้ แม้ในบางกรณีที่จำเลยเป็นคนต่างประเทศศาลอาจใช้ดุลพินิจไม่แต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยได้ ถ้าปรากฏว่าจำเลยสามารถเข้าใจกระบวนการพิจารณาได้ เช่นในคดี Suarez V.United States, Ca.Fla 1962 ตัดสินว่า การที่ศาลไม่แต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยซึ่งเป็นชาวคิวบาที่เกิดในสหรัฐอเมริกาและอยู่ในสหรัฐอเมริกาเกือบ 30 ปี ไม่ใช่การใช้ดุลพินิจในทางที่ผิดคดี United States V.Smith, 464 F.2d 194 ตัดสินว่า การที่ศาลปฏิเสธไม่แต่งตั้งให้กับจำเลยซึ่งเป็นชาวอินเดียไม่ใช่การใช้ดุลพินิจเมื่อปรากฏว่าจำเลยเข้าใจและสามารถรับรู้กระบวนการพิจารณา ในการแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลย ศาลจะแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยตลอดกระบวนการพิจารณา ล่ามจะทำหน้าที่แปลทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาให้จำเลยทราบ ทำให้จำเลยสามารถเข้าใจข้อหาเพื่อที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และล่ามจะทำให้จำเลยสามารถติดต่อกับที่ปรึกษาทางกฎหมายได้ในกรณีที่ที่ปรึกษาทางกฎหมายของจำเลยไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาของจำเลยได้ ความจำเป็นใน

การติดต่อสื่อสารระหว่างจำเลย กับที่ปรึกษาทางกฎหมายเป็นผลโดยตรงต่อความสามารถของที่ปรึกษาทางกฎหมาย ที่ปรึกษาทางกฎหมายจำเป็นที่จะต้องทราบข้อเท็จจริงทั้งหมดจากจำเลย ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่มีรายละเอียดที่เป็นความจริงและมีคุณค่ามากที่สุดในการต่อสู้คดี การใช้ดุลพินิจของศาลในการแต่งตั้งล่านั้น ศาลจะต้องได้สวนเบื้องต้นถึงความจำเป็นในการแต่งตั้งล่านั้น โดยศาลจะประเมินจากปฏิกิริยาโต้ตอบและคำตอบของจำเลยมาเป็นเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจว่า จำเลยต้องการล่านั้นหรือไม่ต้องการล่านั้นเพื่อที่จะเข้าใจกระบวนการพิจารณาที่เกิดขึ้นต่อตัวจำเลย โดยดูว่าจำเลยมีความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาอังกฤษมากน้อยเพียงใด ในบางมลรัฐ เช่น แคลิฟอร์เนีย มีการกำหนดมาตรฐานของการใช้ดุลพินิจของศาลในการแต่งตั้งล่าวไว้ว่า ล่ามเป็นสิ่งที่จำเป็นถ้าศาลได้ทดสอบแล้วว่าคู่ความหรือพยานไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ รวมทั้งไม่สามารถถูกเข้าใจได้โดยตรงจากที่ปรึกษาทางกฎหมาย ศาล และลูกขุน หรือถ้าคู่ความไม่สามารถเข้าใจและพูดภาษาอังกฤษได้ดีพอที่จะเข้าใจกระบวนการพิจารณาและช่วยที่ปรึกษาทางกฎหมายในการต่อสู้คดีในการพิจารณาได้⁶³ และในการทดสอบคู่ความหรือพยานเพื่อที่ศาลจะตัดสินใจว่าล่ามมีความจำเป็นหรือไม่อาจจะทำโดยการถามคำถามดังนี้

1. รายละเอียดส่วนตัวของบุคคลนั้น
2. การสนทนาในภาษาอังกฤษในเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น มาศาลอย่างไร ทำงานอะไร คำถามต้องหลีกเลี่ยงที่จะให้ตอบว่า ใช่หรือไม่ (Yes or No)
3. คำถามเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาล เช่น ข้อหา จุดมุ่งหมายและหน้าที่ของศาล สิทธิของคู่ความหรือจำเลยในคดีอาญา⁶⁴

นอกจากศาลจะใช้ดุลพินิจในการแต่งตั้งล่ามให้จำเลยโดยดุลพินิจของศาลแล้ว อาจมีบางกรณีที่ศาลแต่งตั้งล่ามให้จำเลยในกรณีที่ศาลทราบว่าจำเลยทราบว่าจำเลยต้องการมีล่ามจากเจ้าหน้าที่ของศาล (Clerk or Probation officer) จากที่ปรึกษาทางกฎหมาย หรือจากการร้องขอของจำเลยภายในเวลาที่เหมาะสม ในคดี U.S.V.Rodriguez, C.A.Va.(1970) ตัดสินว่า ศาลไม่ได้ใช้ดุลพินิจในทางที่ผิดที่ไม่แต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยเมื่อได้รับการร้องขอจากจำเลยผู้ซึ่งไม่มีล่ามในการพิจารณาคดีครั้งแรกซึ่งเป็นที่ปรากฏต่อคณะลูกขุนว่าจำเลยเข้าใจกระบวนการพิจารณาที่เกิดขึ้นทุกอย่างตลอดการพิจารณาคดีครั้งแรก คดี Sera-Leyva V United States, 409 F.2d 160 ตัดสินว่า ศาลไม่ได้ใช้ดุลพินิจ

⁶³ California Judicial Council standard S.18(a)

⁶⁴ I bid, S.18(c)

ในทางที่ผิดที่ใช้ดุลพินิจในการแต่งตั้งล่ามให้กับพยานที่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ เมื่อทนายความของจำเลยร้องขอให้มีการแต่งตั้งล่าม คดี United States V Barrios, 457 F.2d 680 ตัดสินว่าศาลไม่ได้ใช้ดุลพินิจในทางที่ผิดเมื่อไม่แต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยกรณีที่ทั้งจำเลยและที่ปรึกษาทางกฎหมายไม่ได้ร้องขอให้มีการแต่งตั้งล่าม และไม่ได้แสดงให้เห็นว่าจำเลยมีความยากลำบากในการติดต่อสื่อสารภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามก็มีคำพิพากษาของศาลของสหรัฐอเมริกาในคดี Seurez V State(Fla) ตัดสินไว้ว่า รัฐไม่มีหน้าที่แจ้งให้จำเลยทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการแปลโดยล่าม⁶⁵

แนวทางในการพิจารณาถึงการใช้อดุลพินิจของศาลในการไม่แต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยซึ่งไม่ถือว่าเป็นการใช้อดุลพินิจที่ผิด ยกตัวอย่างเช่น⁶⁶

1. เมื่อจำเลยซึ่งพูดภาษาต่างประเทศมีความคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษจนเข้าใจคำให้การของพยานหรือเข้าใจกระบวนการพิจารณาที่เกิดขึ้น⁶⁷
2. เมื่อคำให้การของพยานซึ่งพูดภาษาอังกฤษตะกุกตะกักหรือไม่ปกติ แต่ศาลสามารถเข้าใจคำให้การนั้นได้⁶⁸
3. เมื่อจำเลยซึ่งพูดได้เพียงภาษาต่างประเทศสามารถติดต่อกับที่ปรึกษาทางกฎหมายได้⁶⁹
4. เมื่อมีล่ามของศาลซึ่งจัดหาให้ นั่งใกล้จำเลยและอธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้จำเลยทราบและจำเลยแสดงออกโดยผ่านทางที่ปรึกษาทางกฎหมายที่พูดภาษาของจำเลยได้⁷⁰

⁶⁵ 75 American Jurisprudence Trial 232, P.455

⁶⁶ Federal Rule of Evidence 341 Appointment as within courts discretion ; factors considered, 32 B Am Jur2d

⁶⁷ Perovich V Unmited Stated, 205 US 86 ; United States V Carrion (1973) ; United States V Sanchez, 483 F2d 1052 ; United States V Smith, 464 F2d 194 ; Stevens V Page, 420 F2d 933; Cervantes V Cox , 350 F2d 855 ; Gonzales V Virgin Island , 109 F2d 215.

⁶⁸ เช่นในคดี Pietrzak V United States, 188 F2d 418

⁶⁹ เช่นในคดี United States V Desist , 384 F2d 889

⁷⁰ เช่นในคดี Mares V United States , 391 F2d 538

5. เมื่อผู้พิพากษาที่พิจารณาเข้าใจภาษาของจำเลย⁷¹

6. เมื่อจำเลยสามารถอ้างล่ามได้เองเมื่อจำเลยคิดว่าล่ามเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อที่จะเข้าใจและถูกเข้าใจในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่เกิดขึ้นกับจำเลย⁷²

นอกจากศาลมีดุลพินิจในการแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยแล้ว ศาลยังมีดุลพินิจที่จะเปลี่ยนตัวล่ามเมื่อใดก็ได้เมื่อเห็นว่า ล่ามนั้นไม่มีคุณสมบัติดีพอ หรือมีเหตุอื่น ๆ ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไปในเรื่องคุณสมบัติของล่าม อนึ่งการใช้ดุลพินิจของศาลในการแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยนั้นเป็นดุลพินิจเฉพาะตัวของผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้น คู่ความจะอุทธรณ์การใช้ดุลพินิจไม่ได้

การละสิทธิการมีล่าม

แม้ศาลจะมีดุลพินิจในการแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลย แต่สิทธิในการมีล่ามนี้ก็เป็สิทธิเฉพาะตัวของจำเลย จำเลยจึงมีอำนาจในการละสิทธิในการมีล่ามได้ด้วยตนเอง ที่ปรึกษาทางกฎหมายหรือทนายความของจำเลยไม่อาจใช้สิทธินี้ได้ การละสิทธิจะต้องทำอย่างแข็งขันด้วยความเข้าใจและด้วยความเต็มใจ ภายหลังจากที่จำเลยมีโอกาสปรึกษากับที่ปรึกษาทางกฎหมายหรือทนายความแล้วศาลจะอนุญาตให้มีการละสิทธิในการมีล่ามได้เมื่อสอบถามกับจำเลยโดยตรงและบันทึกการละสิทธิของจำเลยไว้ในเทปบันทึกเสียง โดยศาลต้องอธิบายว่าศาลจะแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อธิบายถึงผลกระทบของการไม่มีล่ามและผลของการละสิทธิในการมีล่าม และจำเลยมีสิทธิที่จะถอนการละสิทธิการมีล่ามได้ตลอดเวลา

⁷¹ เช่นในคดี *Mares V United States* , 391 F2d 538 ; *United States V Sosa* , 379 F2d

⁷² เช่นในคดี *United States V Desist* , 384 F2d 889

ในประเทศอังกฤษ มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญเกี่ยวกับองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาอังกฤษและภาษาเวลล์ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาหลายประการ ในขั้นตอนของเจ้าพนักงานตำรวจพบว่า The Police and Criminal Evidence Act 1984 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาในขั้นตอนของเจ้าพนักงานตำรวจไว้ว่า ในกรณีที่บุคคลใดไม่สามารถเข้าใจภาษาอังกฤษ หรือเป็นคนหูหนวกหรือเจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลนั้นได้ เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมต้องจัดหาล่ามให้ และจะต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้บุคคลนั้นทราบ⁷³ โดย Local Authority Social Services Departments จะจัดทำบัญชีรายชื่อล่าม ซึ่งมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ไว้เพื่อให้เจ้าพนักงานตำรวจจัดหาล่ามให้กับจำเลยจากบัญชีรายชื่อนั้น และมีหลักเกณฑ์เพิ่มเติมไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับกรณีที่ผู้ต้องหาพูดภาษาต่างชาติได้ตาม The Police and Criminal Evidence Act 1984 ข้อ 14.1, 14.2, 14.3 ในส่วนที่เกี่ยวกับล่ามว่า

1. ถ้าบุคคลใด (ผู้ต้องหาคนใด) มีความยากลำบากในการเข้าใจภาษาอังกฤษ และเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถพูดภาษาของบุคคลนั้นหรือบุคคลนั้นต้องการล่าม บุคคลนั้นจะไม่ถูกสอบปากคำให้การถ้าไม่มีล่ามที่มีความสามารถในการแปลอยู่ด้วย ยกเว้นในกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจชั้นผู้ใหญ่พิจารณาแล้วเห็นว่า ความล่าช้าจากการไม่สอบปากคำบุคคลใดในทันทีทันใดนั้นเป็นการเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายของบุคคล หรือเกี่ยวกับความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ ทรัพย์สิน ก็ให้ดำเนินการสอบปากคำบุคคลนั้นได้ในกรณีที่ไม่มีล่าม

⁷³ The Police and Criminal Evidence Act 1984 Code of practice for the detention, treatment and questioning of persons by the police

“ 3 Initial action

.....

(b) Detained persons : special groups

3.5 If the person does not understand English or appears to be deaf and the custody officer cannot communicate with him then the custody officer must as seen as practicable call an interpreter, and ask him to provide the information require above.....”

2. เจ้าพนักงานผู้สอบปากคำต้องแน่ใจว่าล่ามทำคำให้การจากการสอบปากคำบุคคลนั้น ในเวลานั้น และในภาษาของบุคคลนั้น ในขณะที่บุคคลนั้นให้การ โดยล่ามต้องรับรองว่าแปลถูกต้อง บุคคลที่ให้การต้องมีโอกาสที่จะอ่านหรือมีการอ่านคำให้การให้บุคคลนั้นฟัง และบุคคลนั้นจะได้ลงชื่อในคำให้การเพื่อรับรองว่าคำให้การนั้นถูกต้อง หรือเพื่อแสดงว่าคำให้การนั้นถูกต้อง

3. ในกรณีที่บุคคลใดทำคำให้การในภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ

- 1.) ล่ามจะบันทึกคำให้การนั้นในภาษาที่คำให้การนั้นได้ถูกทำขึ้น
- 2.) บุคคลที่ทำคำให้การนั้น จะต้องลงลายมือชื่อรับรองคำให้การและ
- 3.) เจ้าหน้าที่ภาษาอังกฤษจะแปลคำให้การนั้น

4. ในกรณีที่บุคคลใดไม่สามารถติดต่อกับที่ปรึกษาทางกฎหมาย (Solicitor) เพราะภาษาหรือความยากลำบากในการเข้าใจภาษา จะต้องจัดให้มีล่ามในกรณีที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาทางกฎหมายนี้ ล่ามจะต้องมิใช่เจ้าพนักงานตำรวจ ส่วนในกรณีอื่นๆ เจ้าพนักงานตำรวจอาจจะเป็นล่ามแปลก็ได้ ถ้าบุคคลนั้นให้การโดยการเขียนเป็นหนังสือหรือการสอบปากคำได้มีการบันทึกเทปไว้

5. เมื่อบุคคลที่มีความยากลำบากในการเข้าใจภาษาอังกฤษ ถูกตั้งข้อหาว่ากระทำความผิดและเจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมไม่สามารถพูดภาษาของบุคคลนั้นได้ เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมต้องจัดหาล่ามเพื่อที่จะอธิบายข้อหาที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่นๆ

6. การจัดหาล่ามภายใต้หลักเกณฑ์ในข้อ 14 นี้ และการสอบปากคำในกรณีที่ไม่มีล่ามจะต้องบันทึกเทปไว้⁷⁴

ในกรณีที่ล่ามซึ่งจัดหาให้กับบุคคลใด ถูกเรียกไปเป็นพยานของพนักงานอัยการในการพิจารณาคดีของบุคคลนั้น จะต้องมีการจัดหาล่ามคนใหม่ให้บุคคลนั้น

ส่วนในชั้นศาล กรณีที่จำเลยไม่สามารถติดต่อกับที่ปรึกษาทางกฎหมายในชั้นพิจารณา และไม่สามารถแสดงออกโดยผ่านทางที่ปรึกษากฎหมายได้ แม้จำเลยจะมีที่ปรึกษาทางกฎหมายและต่อสู้อย่างเต็มที่โดยผ่านทางที่ปรึกษากฎหมายแล้ว ศาลก็ต้องจัดหาล่ามให้จำเลยเพื่อจะแปลเหตุการณ์

⁷⁴ The Police and Criminal Evidence Act 1984. par 14 Interpreter a) Foreign language 14.1,14.2,14.3,14.7,14.8,14.9

ต่าง ๆ ในกระบวนการพิจารณาให้จำเลยทราบ จำเลยไม่สามารถสละสิทธิในการมีล่ามได้⁷⁵ แม้จำเลยและที่ปรึกษาทางกฎหมายของจำเลยจะแสดงออกว่าไม่ต้องการล่าม และผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเห็นด้วย ผู้พิพากษาก็ต้องไม่อนุญาตให้จำเลยสละสิทธิในการมีล่าม เพราะจำเลยต้องเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาทั้งที่เกิดขึ้นไปแล้วและกำลังจะเกิดขึ้น⁷⁶

สรุป เมื่อได้ศึกษาถึงหลักเกณฑ์ ในการจัดหาล่ามและองค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่ามตามกฎหมายของไทย กฎหมายของสหรัฐอเมริกา และกฎหมายของอังกฤษแล้ว จะเห็นได้ว่ามี ข้อแตกต่างกันในเรื่องขององค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม หลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมาตรา 13 แก้ไขใหม่ วรรค 4 แก้ไขข้อบกพร่องของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 เดิม โดยกำหนดองค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่ามและหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาแล้วจะเห็นว่าบางกรณีตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกามีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างมากและในบางเรื่องตามกฎหมายของอังกฤษ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เช่นในเรื่องของการสละสิทธิในการมีล่าม ซึ่งกฎหมายของไทยไม่ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ ซึ่งจะได้ศึกษาถึงปัญหาของการมีล่ามของผู้ต้องหาและจำเลยในบทที่ 4 ในภายหลัง

3.3.3 ค่าตอบแทนของล่าม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ที่แก้ไขใหม่กำหนดให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการสูงสุด และศาลจ่ายค่าป่วยการให้แก่ล่าม โดยระบุไว้ใน มาตรา 13 วรรค 5 ดังนี้

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลสั่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรมแล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ผู้เขียนเห็นว่าเหตุที่มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 โดยเพิ่ม วรรค 5 ข้างต้น นี้ เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาในเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนให้ล่าม เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 เดิมไม่มีบทบัญญัติในเรื่องค่าตอบแทนของล่ามไว้ ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาล่าม เนื่องจากล่ามไม่ได้รับค่าตอบแทนจากการ

⁷⁵ R V Lee Kun (1916) อ้างถึงใน Halsbury's Law of England Vol. 11 : Criminal Law, Evidence and Procedure paras. 288 : 166

⁷⁶ I bid

ปฏิบัติหน้าที่ หรือในบางกรณีเจ้าหน้าที่ผู้จัดหาล่ามอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายในการให้ค่าตอบแทนแก่ล่ามเอง จึงส่งผลกระทบต่อคุณสมบัติและมาตรฐานของล่ามด้วย ทั้งนี้เดิมตามกฎหมายลักษณะพยาน รศ.113 ในส่วนตารางหมายเลข 3 ท้ายกฎหมายดังกล่าวตามที่ได้ศึกษาในบทที่ 2 กำหนดค่าป่วยการของพนักงานล่ามภาษาต่างประเทศไว้ว่า ควรได้เงินค่าป่วยการวันหนึ่งไม่เกินกว่า 30 บาท ไม่น้อยกว่า 5 บาท แต่เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พศ.2477 ก่อนมีการแก้ไขตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พศ. 2539 นี้ก็ไม่มีบทบัญญัติที่กล่าวถึงในเรื่องค่าตอบแทนแก่ล่ามเลยนอกจากจะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 โดยเพิ่มวรรคสี่และวรรคห้าตามที่ได้กล่าวไว้แล้วยังมีการเพิ่มมาตรา 13 ทวิ คู่คุ้มครองไปถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหาจำเลยหรือพยานที่ไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้และไม่มีล่ามภาษามือโดยกำหนดให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล จัดหาล่ามภาษามือให้ และกำหนดให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามภาษามือที่จัดหาให้ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

หลังจากพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 19) พศ.2539 ประกาศใช้กระทรวงยุติธรรมได้ออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามและล่ามภาษามือที่ศาลจัดหาให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 และมาตรา 13 ทวิ พศ. 2539 ตามข้อ 2 กำหนดให้ระเบียบมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 19) พศ.2539 มีผลใช้บังคับเป็นต้นไปในส่วนที่เกี่ยวกับการจ่ายค่าป่วยการระบุอยู่ในข้อ 3 ข้อ 4 และข้อ 5 ดังนี้

3.ให้ศาลสั่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามและล่ามภาษามือที่ศาลจัดหาให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 และมาตรา 13ทวิ เมื่อล่ามหรือล่ามภาษามือนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นแล้วทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในข้อ 4และข้อ 5

4.ค่าป่วยการที่จ่ายให้แก่ล่ามหรือล่ามภาษามือให้คิดเป็นรายชั่วโมงในอัตราที่ศาลเห็นควรกำหนดแต่จะต้องไม่ต่ำกว่าชั่วโมงละ 300 บาท และไม่เกินชั่วโมงละ 500 บาท แต่ค่าป่วยการที่ศาลสั่งจ่ายแก่ล่ามหรือล่ามภาษามือสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในครั้งหนึ่งต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 300 บาท

5. ในการกำหนดค่าป่วยการที่คิดให้แก่ล่ามหรือล่ามภาษามือให้ศาลพิจารณาถึงความยากง่ายในการแปลหรือสื่อความหมาย คุณวุฒิ และความเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาของล่ามหรือล่ามภาษามือตลอดจนพฤติการณ์อื่นใดที่ศาลเห็นสมควรนำมาประกอบการพิจารณา

กล่าวโดยสรุปได้ว่าตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามและล่ามภาษามือที่ศาลจัดหาให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 และมาตรา 13 ทวิ พ.ศ. 2539 กำหนดให้ศาลพิจารณาจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามและล่ามภาษามือ โดยพิจารณาจากความยากง่ายในการแปล หรือสื่อความหมาย คุณวุฒิ และความเชี่ยวชาญในการแปลของล่ามภาษามือ รวมทั้งพฤติการณ์อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาจ่ายค่าป่วยการ โดยกำหนดให้จ่ายค่าป่วยการเป็นรายชั่วโมงในอัตราไม่ต่ำกว่าชั่วโมงละ 300 บาท และไม่เกิน 500 บาท แต่ในการปฏิบัติหน้าที่แต่ละครั้งศาลต้องจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามภาษามือไม่น้อยกว่า 300 บาท แม้จะปฏิบัติหน้าที่ไม่ถึงชั่วโมงก็ตาม

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ล่ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ข้อ 28 (The Federal Rules of Criminal Procedure Rule 28) วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามไว้ว่า ศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมให้กับล่าม โดยค่าตอบแทนดังกล่าวจะถูกจ่ายจากกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย หรือรัฐบาลตามจำนวนที่ศาลเป็นผู้กำหนด⁷⁷ และในกฎหมายลักษณะพยาน ข้อ 604 (Rule of Evidence. Rule 604) วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าล่ามที่จัดหาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะมีคุณสมบัติเหมือนพยานผู้เชี่ยวชาญ⁷⁸ เมื่อพิจารณากฎหมายลักษณะพยาน (Rule of Evidence) ในข้ออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องพยานผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีหลักเกณฑ์ในเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนแก่พยานผู้เชี่ยวชาญในข้อ 706 (Rule 706) ดังนี้

“ข้อ 706 การแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญโดยศาล

ก.....

ข ค่าตอบแทน พยานผู้เชี่ยวชาญที่ถูกแต่งตั้งมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนในจำนวนที่เหมาะสมตามที่ศาลอนุญาต ค่าตอบแทนจะกำหนดไว้แน่นอนจากกองทุนที่จัดตั้งโดยกฎหมายในคดีอาญาและในคดีแพ่งและในกระบวนการพิจารณาเกี่ยวข้องกับจ่ายค่าตอบแทนภายใต้บทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 ในคดีแพ่งและกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ ค่าตอบแทนถูกจ่าย

⁷⁷ The Federal Rules of Criminal Procedure Rule 28, I bid

⁷⁸ Rule of Evidence Rule 604, I bid

โดยคู่ความในอัตราส่วนและตามเวลาที่ศาลเป็นผู้กำหนด ตามที่ได้กำหนดเหมือนกับค่าใช้จ่าย
อื่นๆ...”⁷⁹

จากกฎหมายดังกล่าววางหลักเกณฑ์ได้ว่า ศาลมีดุลพินิจในการกำหนดค่าตอบแทนที่
เหมาะสมให้แก่ล่ามที่ศาลแต่งตั้ง ค่าตอบแทนดังกล่าวนี้ นำมาจากกองทุนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย
หรือรัฐบาล โดยผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานยุติธรรมของศาลสหรัฐ (The Director of the
United States Courts) จะจัดทำตารางค่าตอบแทนการบริการการแปลของล่ามไว้⁸⁰ และจะเป็นผู้
จ่ายเงินเดือน ค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทนในการใช้บริการแก่ล่ามตามจำนวนที่เหมาะสม โดยค่า
ตอบแทนนี้จะถูกกำหนดไว้เป็นจำนวนที่แน่นอน⁸¹ ศาลไม่สามารถบวกหรือขอลด ค่าตอบแทน
ที่จะจ่ายให้แก่ล่าม⁸²

การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ล่ามโดยรัฐนี้ ล่ามดังกล่าวต้องเป็นล่ามซึ่งเป็นผู้แปลให้กับ
พนักงานอัยการหรือจำเลยในคดีอาญา⁸³ ในกรณีที่ล่ามไม่ได้รับการแต่งตั้งโดยสมบูรณ์หรือไม่มี

⁷⁹ Rule of Evidence. Rule 706

“Rule 706 Court Appointed Experts

a)

b) Compensation. Expert witnesses so appointed are entitled to reasonable compensation in whatever sum the court may allow. The compensation thus fixed is payable from funds which may be provided by law in criminal cases and civil actions and proceedings involving just compensation under the fifth amendment in other civil actions and proceedings the compensation shall be paid by parties in such proportion and at such time as the court directs, and thereafter charge in like manner as other costs.....”

⁸⁰ United States Code, volume 12 1827 Interpreter in courts of the United States (b),(g)
p.300

⁸¹ คดี U.S. - U.S. V. Mitchell, 3 s.ct.151 คดี N.Y. Rosenthal V. New York, 6 Daly

⁸² คดี Port Rico In re official Cl. Interpreter, 4porto Rico Fed 301

⁸³ คดี Ariz - Cochise County V. Michelena, 140 p63.15 Ariz 477

คุณสมบัติที่จะเป็นล่าม บุคคลนั้นจะไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ⁸⁴ รวมทั้งในกรณีที่ล่ามซึ่งไม่มีคุณสมบัติที่จะเป็นล่ามแต่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นล่ามเพราะการล่อลวงหรือปิดบังเจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน⁸⁵

ต่อมาได้มีการจัดทำต้นแบบของพระราชบัญญัติล่ามของศาล (Model Court Interpreter Act⁸⁶) เพื่อเป็นแนวทางให้มัลรัฐอื่นในประเทศสหรัฐอเมริกาไปเป็นต้นแบบในการออกกฎหมายภายในของแต่ละมลรัฐ เพื่อให้แต่ละรัฐมีรูปแบบในการแต่งตั้งล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยมีคุณสมบัติและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งในต้นแบบพระราชบัญญัติฉบับนี้มี หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามในข้อ 3 (Rule 3) โดยวางหลักเกณฑ์ ค่าตอบแทนของล่ามไว้ว่า ให้ศาลฎีกาเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการวางมาตรฐานและกระบวนการในเรื่องต่างๆ รวมถึงการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นล่ามตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวตามที่ได้กำหนดไว้

ในประเทศอังกฤษมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนไว้ในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจตาม The Police and Criminal Evidence Act 1984 กำหนดไว้ในข้อ 14 ล่าม (Interpreter) 14.6 ว่า ค่าใช้จ่ายในการจัดหาล่ามให้กับผู้ที่ถูกควบคุมเพื่อให้ข้อเท็จจริงทั้งหมดชัดเจนนั้น จะถูกจ่ายโดยค่าใช้จ่ายของรัฐ (Public expense) นอกจากนี้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามในคดีอาญาในประเทศอังกฤษปรากฏตาม Administration of Justice Act 1973 ข้อ 17 โดยมีหลักเกณฑ์ว่า ในคดีอาญาที่ศาลจ้างล่ามให้กับจำเลยเนื่องจากล่ามเป็นที่ต้องการเพราะจำเลย ไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ ศาลจะเป็นผู้ส่งจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้นในการจ้างล่ามจาก

⁸⁴ คดี Pa - Moritz V. Luzerne County, 129 a 85 283p a 349

⁸⁵ คดี N.Y. - Couroy V. New York, 6 Daly 490 affirmed 67 N.Y. 610

⁸⁶ Model Court Interpreter Act

“S. 3 Implementing responsibilities

A. The Supreme Court shall be responsibilities for ensuring language interpreter certification, continued proficiency, and discipline. The supreme Court shall prescribe standards and procedures for the recruitment, testing, certification, evaluation, compensation, duties, professional conduct, continuing education, certification renewal, and other matters relating to interpreters as prescribed in this Act.”

กองทุนกลาง (Central Funds *) ในกรณีนี้หากจำเลยออกเงินค่าใช้จ่ายในการจ้างล่ามเป็นจำนวนเท่าใด ผู้พิพากษาในศาล Magistrates Court และ Crown Court จะต้องจ่ายเงินค่าใช้จ่ายคืนจากกองทุนกลาง ให้กับจำเลยด้วย ค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้กับล่ามนี้จะจ่ายให้ตามระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของล่ามรวมทั้งค่าใช้จ่ายสำหรับการเสียเวลาในการรอที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณาในศาล

จากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษข้างต้นเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายของประเทศไทย ผู้เขียนมีความเห็นว่า กฎหมายของประเทศไทยและอังกฤษมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ค่อนข้างชัดเจนว่าค่าตอบแทนนั้นจะถูกจ่ายจากกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาล โดยมีองค์กรที่มีหน้าที่กำหนดค่าตอบแทนให้แก่ล่ามซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเพียงองค์กรเดียว ทำให้มาตรฐานของค่าตอบแทนที่จ่ายให้แก่ล่ามเป็นมาตรฐานเดียวกัน และเป็นจำนวนเงินที่เหมาะสมแต่ตามกฎหมายของประเทศไทยมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามแตกต่างจากของประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษโดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาในแต่ละขั้นตอนซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล สั่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามในแต่ละขั้นตอนเอง ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด และกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นต้นสังกัดของแต่ละองค์กรกำหนดตามที่เห็นสมควร ซึ่งเห็นได้ชัดว่าองค์กรแต่ละองค์กรนั้นสังกัดคนละหน่วยงาน ปัญหาที่อาจจะตามมาคือ มาตรฐานของการจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามและงบประมาณที่จะนำมาจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ล่าม อันจะส่งผลกระทบต่อมาตรฐานและคุณสมบัติของล่ามตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของล่ามตามที่ได้ศึกษาในหัวข้อต่อไป

3.3.4 คุณสมบัติของล่าม มาตรฐานและการตรวจสอบล่าม

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้นว่า มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 แต่ปรากฏว่าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของล่าม มาตรฐานและการตรวจสอบล่าม ไม่มีการแก้ไขหรือกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน จากการศึกษาไม่พบว่ามีความหมายอื่นหรือระเบียบใดๆที่กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ แม้กระทรวงยุติธรรมจะมีการจัดตั้งกองการ

* Central fund หมายถึงเงินที่จัดหาโดยสภา (Parliament) อ้างถึงใน Halsbury, Statutes, Vol 12 Criminal Law. Administration of Justice Act. 1973, p594

ต่างประเทศเพื่อเข้ามาควบคุมดูแลเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยมีการจัดอบรมล่าม แต่ก็ยังเป็นเพียง องค์กรเดียวในสามองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามริเริ่มจัดทำโครงการจัดอบรมล่าม และ นอกจากการจัดอบรมล่ามของกระทรวงยุติธรรมแล้วในกรณีที่มีการจัดหาล่ามจากองค์กรอื่นๆ ที่ไม่ใช่จากกองการต่างประเทศก็ยังมีปัญหาในเรื่องคุณสมบัติของล่าม มาตรฐานของล่าม และการตรวจสอบล่าม แม้กระทั่งล่ามที่ผ่านการอบรมแล้วจะมีคุณสมบัติ และมาตรฐานเพียงใดนั้นจะมีองค์กรหรือหน่วยงานใดที่จะตรวจสอบล่ามได้ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนของล่ามที่จะต้องจัดหาให้เพียงพอกับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญา กรณีจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเรื่องนี้เพียงใดและในทางปฏิบัติจะมีปัญหาหรือไม่จะได้ศึกษาในบทต่อไป เมื่อตามกฎหมายและระเบียบต่างๆของประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของล่าม มาตรฐานและการตรวจสอบล่ามไว้ จะได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศว่ามีหลักเกณฑ์ของเรื่องนี้ไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบและเป็น แนวทางในการแก้กฎหมายและระเบียบต่อไป

ในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The Federal Rules of Criminal Procedure) ก็ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของล่าม มาตรฐานและการตรวจสอบล่ามไว้ แต่ในกฎหมายลักษณะพยานข้อ 28 (Rule of Evidence) ก็วางหลักไว้ว่าล่ามที่ให้การจัดหาให้ตามหลักเกณฑ์นี้มีคุณสมบัติเหมือนพยานผู้เชี่ยวชาญ⁸⁷ และตามข้อ 702 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญไว้ว่าต้องมีความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์ การฝึกฝนหรือการศึกษา⁸⁸ แต่ก็ได้กำหนดคุณสมบัติเฉพาะของความรู้

⁸⁷ Rule of Evidence Rule 28, I bid

⁸⁸ Rule of Evidence

Rule 702 Testimony by experts

If scientific, technical, or other specialized knowledge will assist the trier of fact to understand the evidence or to determine a fact in issue, a witness qualified as an expert by knowledge, skill, experience, training, or education, may testify thereto in the form of an opinion or otherwise

ความชำนาญ ประสบการณ์การฝึกฝน หรือการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะมีดุลพินิจในการแต่งตั้งบุคคลที่เห็นว่ามีคุณสมบัติ มีความสามารถเหมาะสมที่จะเป็นล่ามและถ้าเป็นไปได้ต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีประโยชน์ได้เสียในคดี⁸⁹ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของล่ามเป็นกลาง เนื่องจากคำให้การของบุคคลที่เบิกความเป็นพยานหลักฐานสำคัญในคดีหากล่ามมีประโยชน์ได้เสียหรือมีอคติอาจจะทำให้การพิจารณาเป็นผลร้ายต่อจำเลยได้แต่หลักเกณฑ์เกี่ยวกับล่ามต้องไม่มีส่วนได้เสียในคดีนี้ไม่เป็นหลักเกณฑ์ตายตัว หากในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาล่ามได้ เพราะไม่มีผู้ใดสามารถแปลได้หรือพอจะจัดหาล่ามได้แต่ล่ามไม่มีความรู้ ความสามารถในการนี้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีจะแต่งตั้งบุคคลที่มีประโยชน์ได้เสียในคดีแต่มีความรู้ ความสามารถ เป็นล่ามได้ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่ผิด⁹⁰

ในทางปฏิบัติศาลเคยตั้งบุคคลที่มีประโยชน์ได้เสียในคดีเป็นล่ามเช่น

1. สมาชิกของคณะลูกขุนที่พิจารณาคดีโดยการได้รับความยินยอมจากจำเลย(คดี Thiede v. Utah Territory, 159 us 510,40 1 Ed 237)
2. ภรรยาของพยาน (คดี Unithe States V. Addonizio C.A.N.J. 1971, 451 F.2d 49 ศาลวางหลักว่า การอนุญาตให้ภรรยาของพยานซึ่งนั่งฟังคำให้การของพยานเป็นล่ามให้กับพยานที่ไม่สามารถพูดเสียงดังและเข้าใจยากเป็นดุลพินิจของศาล เมื่อศาลได้ตรวจสอบความสามารถและการปฏิบัติงานในฐานะล่ามของบุคคลนั้นแล้ว)
3. ญาติของคู่ความในคดี (คดี barber Asphalt Paving Co.V. odasz (CA2NY) 58 F 754 ศาลแต่งตั้งน้องสาวของผู้เสียหายเป็นล่าม)
4. เพื่อนของคู่ความในคดี (คดี Okl. - Claycomb V. State, 211 P429, 22 Okl Cr. 315.
5. บุคคลที่เคยให้การในฐานะพยาน (Washington - State V. Michel, 54 P. 995,20 Wash 162)

⁸⁹ คดี Lujan V United States (CA10NM) 209 F 22 dd; คดี Gonzales V State (Del Sup) 372 A2d 191 ; คดี People V Alles . (1 st Dist) 22 III App 3d 800 คดี Ind-Bielich V State ,126 N.E. 220,189 Ind 127; คดี Miss- Merse V.Phillips, 128 So. 336,157 Miss.452

⁹⁰ คดี Faurbangs V. Cowarn (C A 6 ky) 551 F 2d 97; State V. Burns (Iowa) 78 NW 68; คดี Kotas V Commonwealth (Ky) 565 445 ; คดี Menella V. Metropolitan S.R. Co, 43 Misc 5, 86 NYS 930; คดีClayeomb V. State,2 oKla Crim 315, 211

6. สมาชิกของหน่วยงานของตำรวจ (the police force) คดี III - Peuple V. Murphy, 114 N.E. 609,,276 Ill.304.

คดีที่ศาลจะแต่งตั้งบุคคลที่มีประโยชน์ได้เสียในคดีเป็นลำนั้นเป็นกรณีที่ศาลไม่สามารถหาบุคคลอื่นเป็นลำนได้ ซึ่งศาลจะต้องคอยตรวจสอบระมัดระวังและสังเกตการปฏิบัติงานของบุคคลนั้นในฐานะลำน และจะต้องกำชับบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นลำนว่าจะต้องแปลให้ถูกต้องและปราศจากอคติ หากกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีลำน แต่ศาลไม่สามารถจัดหาลำนที่มีความสามารถได้ ศาลจะมีคำสั่งให้หยุดพักการพิจารณาไว้จนกว่าจะหาลำนที่มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นลำนได้⁹¹

ในส่วนที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งลำนในศาลของสหรัฐนี้ ตาม United States Code ข้อ 1827 มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลำนในศาลสหรัฐ โดยกำหนดไว้ว่า ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ The Director of the Administrative Office of the United States Courts จะกำหนดโปรแกรมเกี่ยวกับลำนไว้เพื่อความสะดวกต่อการใช้ลำนในศาลของสหรัฐ โดยผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ (The Director of Administrative office of the United States Courts) จะเป็นผู้กำหนด ตัดสินใจ และคัดเลือกคุณสมบัติของบุคคลที่จะทำหน้าที่ในฐานะลำนที่มีคุณสมบัติในกระบวนการพิจารณาในศาลที่ต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษา และในกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องของการได้ยิน และจะเป็นผู้พิจารณาการศึกษา การฝึกฝน และประสบการณ์ของบุคคลที่จะเป็นลำน ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ (The Director of Administrative of the United States Courts) จะจัดทำรายชื่อของลำนทั้งหมดที่ได้รับการรับรองและรายงานประจำปีของความบ่อยครั้งที่ลำนได้รับการแต่งตั้งการใช้ลำนและมีประสิทธิภาพของการทำงานของลำนซึ่งศาลท้องถิ่น (United States district court) แต่ละศาลก็จะจัดทำบัญชีรายชื่อของลำนที่ได้รับการรับรองไว้ตามโปรแกรมที่ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ (The Director of Administrative of the United States Courts) ได้จัดทำไว้ในกรณีที่ต้องมีการจัดหาลำนให้กับผู้ต้องหาหรือจำเลย เจ้าหน้าที่ศาลซึ่งอยู่ในห้องพิจารณา (The presiding judicial officer*) ด้วยความช่วยเหลือของผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ (The Director of Administrative of the United States Courts) จะให้บริการของลำนที่ได้รับ

⁹¹ คดี Poplawski V. Cook, 208 N.Y.s> 803, 124 Misc. 668

* The presiding judicial officer ในความหมายนี้รวมถึงผู้พิพากษาของศาลท้องถิ่น (United States district court) และ United States magistrate court ด้วย

การรับรองแล้ว หรือในกรณีที่ไม่มีล่ามที่ได้รับการรับรอง เจ้าหน้าที่ศาลซึ่งอยู่ในห้องพิจารณา (The presiding judicial officer) จะเป็นผู้ตัดสินใจที่จะเรียกใช้บริการจากล่ามอื่นที่มีความสามารถ หากเจ้าหน้าที่ของศาลที่อยู่ในห้องพิจารณา (The presiding judicial officer) ไม่สามารถจัดหาล่ามได้ก็อาจจะขอความช่วยเหลือ ไปยังเจ้าหน้าที่ของศาล (The clerk of court) หรือผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ (The Director of Administrative office of the United States Courts) เพื่อให้ช่วยจัดหาล่ามที่ได้รับการรับรองแล้วมาให้ ในกรณีที่มีการจัดหาล่ามแล้ว แต่ปรากฏว่าไม่สามารถติดต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพกับเจ้าหน้าที่ของศาลที่อยู่ในห้องพิจารณา (The presiding judicial officer) , พนักงานอัยการ (The United States attorney) , คู่ความหรือพยาน เจ้าหน้าที่ของศาลที่อยู่ในห้องพิจารณา (The presiding judicial officer) จะยกเลิกการใช้ล่ามคนนั้นและจัดหาล่ามคนอื่นที่ได้รับการรับรองแล้วแทน⁹² เพื่อให้ศาลแต่งตั้งล่ามคนใหม่ปฏิบัติหน้าที่ในศาล

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจนเกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ามศาลไว้ อย่างไรก็ตาม คีร์รัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางรูปแบบเกี่ยวกับเรื่องล่ามไว้ในพระราชบัญญัติแบบอย่างว่าด้วยล่ามของศาล (Model Interpreter Act)⁹³ เพื่อเป็นแนวทางและมาตรฐานให้มลรัฐต่าง ๆ นำหลักเกณฑ์ รูปแบบ ไปพัฒนาปรับปรุงใช้เกี่ยวกับการ จัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย โดยพระราชบัญญัตินี้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของการแต่งตั้ง การใช้ล่าม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิในการต่อสู้คดีและสิทธิตามรัฐธรรมนูญของบุคคลซึ่งไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาอังกฤษ อันเนื่องมาจากความไม่สามารถเข้าใจภาษาของบุคคลนั้น ซึ่งได้ปรากฏต่อศาลหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม จึงจำเป็นต้องมีการวางรูปแบบของพระราชบัญญัตินี้ไว้ เพื่อให้แต่ละรัฐมีมาตรฐาน เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยเท่าเทียมกัน

ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ล่ามที่มีคุณสมบัติ” (Certified interpreter) ว่าหมายถึง

⁹² United States Code Volume Twelve. Tittle 29 Intoxieating Liguers to tittle 29 - Lbkour Tittle 28 Judieiary and Judieial procedure 1827 Interpreters in courts of the United States: 300- 301

⁹³ Model Interpreter Act ภาคผนวก 3

1.บุคคลซึ่งสามารถแปลภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาของบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้และจากภาษาของบุคคลนั้นไปเป็นภาษาอังกฤษในเวลาเดียวกันและอย่างต่อเนื่อง

2.บุคคลที่ได้รับการรับรองว่ามีคุณสมบัติตามกระบวนการพิจารณาของศาลสูง(The Supreme Court)

3. บุคคลที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่ได้กำหนดและที่ได้ประกาศไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ และตามประมวลกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม (The Code of Professional Responsibility for Interpreters)⁹⁴

โดยพระราชบัญญัตินี้มีหลักเกณฑ์ให้ศาลสูงเป็นผู้วางมาตรฐานและกระบวนการพิจารณาของล่ามในส่วนที่เกี่ยวกับการฝึกฝน การทดสอบ คุณสมบัติ ค่าตอบแทน หน้าที่ จริยธรรม การศึกษาและความสัมพันธ์ในเรื่องอื่นๆ ของล่ามตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเป็นไปตาม United States Code ข้อ 1827 ตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัตินี้มีหลักเกณฑ์กำหนดเกี่ยวกับการตรวจสอบล่ามไว้ โดยให้อำนาจผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเปลี่ยนแปลงล่ามได้ ในกรณีที่ล่ามที่ได้รับการแต่งตั้งไม่สามารถแปลได้ครบถ้วน ล่ามไม่มีความสามารถ ล่ามรู้และเต็มใจที่จะแปลผิดขณะปฏิบัติหน้าที่ เป็นเจ้าหน้าที่ในการแปล เปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับหรือที่เป็นเอกสิทธิ์ที่ได้รับทราบมาขณะปฏิบัติหน้าที่ และในกรณีที่ล่ามไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานอื่นๆที่กำหนดไว้ตามกฎหมายและตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม(The Code of professional Responsibility for Interpreters)⁹⁵

ตามกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม (The Code of professional Responsibility for Interpreters) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล องค์กร และหน่วยงานที่จัดการ ควบคุมดูแลการใช้ล่ามหรือส่งล่ามมาปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดีแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

⁹⁴ Model Interpreter Act 5.2, I bid

⁹⁵ Model Interpreter Act 5.7, I bid

1. การปฏิบัติหน้าที่ของล่าม ล่ามต้องเปลอย่างถูกต้อง สมบูรณ์ หรือแปลให้ชัดเจน ไม่เปลี่ยนแปลงถ้อยคำ ไม่ตัดตอนหรือเติมข้อความและไม่อธิบายความในการแปล ล่ามจะต้องจำกัดตนเองให้แปลถ้อยคำหรือแปลเอกสารเท่านั้น ต้องไม่ให้คำแนะนำข้อกฎหมาย แสดงความคิดเห็นส่วนตัวต่อบุคคลที่ล่ามแปลให้ หรือต้องไม่รับประกันการกระทำใดๆของบุคคลนั้นมากไปกว่าการแปลถ้อยคำหรือแปลเอกสารในขณะที่ทำหน้าที่เป็นล่าม ในการปฏิบัติหน้าที่ล่ามจะต้องประเมินความสามารถในการแปลของตน ถ้าล่ามมีข้อจำกัดในความสามารถ ล่ามจะต้องแจ้งข้อจำกัดนั้นให้ศาลทราบ ล่ามจะต้องไม่ปฏิบัติตนที่จะเป็นการขัดขวางกฎหมาย หรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม (The Code of Professional Responsibility)

2. การปฏิบัติตนของล่าม ล่ามจะต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่มีอคติ และต้องไม่แสดงให้เห็นปรากฏว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมีอคติ ล่ามจะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงใด ๆ หรือแสดงให้เห็นปรากฏถ้ามีประโยชน์ได้เสียในคดี เนื่องจากล่ามปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของศาล ล่ามจึงต้องหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อกับหรือแสดงตนว่ามีความชื่นชมคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในศาล ล่ามจะต้องไม่ติดต่อกับคู่ความ พยาน ลูกขุน ทนายความ เพื่อน ญาติ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคู่ความ เว้นแต่ที่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ล่ามจะต้องปกป้องความลับทั้งเรื่องส่วนตัว และความลับในเอกสารทั้งหมดของบุคคลที่แปล ล่ามจะต้องไม่พูดถกเถียงให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ ที่ล่ามได้รับทราบ ข้อมูลหรือเอกสารที่เป็นเรื่องส่วนตัว หรือตามกฎหมาย ต้องเป็นความลับในการปฏิบัติตนของล่ามในศาล ล่ามต้องแสดงพฤติกรรมให้เกียรติศาล และไม่ก้าวล่วงการทำงานของศาล ล่ามควรจะต้องไม่เป็นบุคคลที่มีส่วนได้เสียในคดี ต้องไม่เป็นเพื่อน หุ่นส่วน ญาติของคู่ความหรือของที่ปรึกษาทางกฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณา ล่ามต้องไม่เคยปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอบสวนคู่ความที่เกี่ยวข้องในคดี หรือเคยถูกจ้างให้เป็นทนายความโดยหน่วยงานของรัฐ เพื่อเตรียมฟ้องคดี ล่ามหรือคู่สมรส หรือบุตรของล่ามต้องไม่มีประโยชน์ได้เสียในด้านการเงินเกี่ยวกับคดี หรือมีประโยชน์ได้เสียในผลของคดี ต้องไม่เคยเกี่ยวข้องกับการเลือกที่ปรึกษาทางกฎหมาย (x
Consel) หรือสำนักงานกฎหมาย (Law Firm)

3. ตัวบุคคลที่จะเป็นล่าม ล่ามต้องแสดงคุณสมบัติ ใบรับรองการฝึกฝน และประสบการณ์อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ โดยล่ามจะต้องพัฒนาความรู้ ความชำนาญ ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ โดยการฝึกฝน และศึกษาจากประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพ จากการศึกษาจากมหาวิทยาลัย และการศึกษาพิเศษเฉพาะด้าน ⁹⁶

⁹⁶ ดู The Code of Professional Responsibility for Interpreters ภาคผนวก 4

ซึ่งในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ามตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติแบบอย่างว่าด้วยล่ามของศาล (Model Interpreter Act) และประมวลกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม (The Code of Professional Responsibility of Interpreter) มาเป็นแบบอย่างในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลย เช่น รัฐแคลิฟอร์เนีย รัฐนิวเจอร์ซีย์ รัฐวอชิงตัน รัฐนิวแม็กซิโก รัฐนิวยอร์ก รัฐแมสซาชูเซต และรัฐแคนซัส

ยกตัวอย่างเช่น ตามกฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย (West's Annotated California Codes California Rules of Court) ข้อ 18.2 กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าศาลจะแต่งตั้งล่ามซึ่งเป็นบุคคลดังนี้

1. เข้าใจถ้อยคำที่ใช้ในการพิจารณาของศาล
2. สามารถอธิบายถ้อยคำเหล่านั้น เป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาอื่นที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาของศาล
3. แปลถ้อยคำเหล่านั้น เป็นภาษาอื่นที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาของศาล

นอกจากนี้ตามข้อ 18.1 ของกฎหมายดังกล่าวมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของล่ามไว้ว่า ก่อนที่ล่ามจะปฏิบัติหน้าที่ควรเข้าไปสร้างความคุ้นเคยในการใช้ภาษาของคู่ความหรือพยานที่จะแปล เพื่อจะได้เข้าใจถึงศัพท์เทคนิค หรือถ้อยคำที่มีความหมายพิเศษที่จะถูกนำมาใช้ และล่ามจะต้องให้คำแนะนำแก่บุคคลเหล่านั้นว่า บุคคลเหล่านั้นจะต้องพูดด้วยเสียงอันดัง สามารถได้ยินทั่วทั้งห้องพิจารณา ไม่ใช่ได้ยินเฉพาะล่าม คำถามหรือคำตอบของบุคคลนั้นจะต้องพูดโดยตรงต่อบุคคลที่ถามคำถามหรือต่อที่ปรึกษาทางกฎหมาย หรือศาลไม่ใช่พูดกับล่าม ต้องไม่ขอคำแนะนำจากล่ามเกี่ยวกับคำถามต่าง ๆ นั้น การปฏิบัติหน้าที่ของล่าม ล่ามจะต้องแปลคำให้การทั้งหมดที่เกิดขึ้นในศาล แปลคำถาม และคำตอบ รวมถึงคำให้การ หรือคำถามที่ถามล่าม คำถามคำตอบต้องแปลในลักษณะโดยตรง ใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ล่ามต้องไม่แปลว่า “เขาพูดว่า...” ล่ามต้องแปลทุกถ้อยคำรวมทั้งศัพท์แสง และคำหยาบคาย ถ้าล่ามไม่สามารถแปลคำบางคำศัพท์เทคนิค การแสดงออกบางประการ หรือในกรณีที่ล่ามรู้สึกเหนื่อย หรืออ่อนเพลีย ล่ามต้องแจ้งให้ศาลทราบ ล่ามต้องแปลด้วยเสียงอันดังพอที่จะได้ยินทั่วทั้งห้องพิจารณา แต่ต้องไม่ดังเกินไปที่จะทำให้เป็นการขัดขวางการพิจารณา ล่ามจะต้องยืนในตำแหน่งที่ใกล้ ๆ กับคู่ความ หรือพยานที่จะต้องแปลแต่ต้องไม่บังผู้พิพากษา ลูกขุน หรือที่ปรึกษาทางกฎหมาย (Counsel) ล่ามต้องไม่ให้คำแนะนำทางกฎหมาย แก่คู่ความหรือพยาน และต้องไม่เปิดเผยการติดต่อสื่อสาร

ระหว่างที่ปรึกษาทางกฎหมาย (Counsel) กับลูกความ⁹⁷

ส่วนในมลรัฐแคนซัส (Kansas) ก็มีการวางมาตรฐานเกี่ยวกับล่ามไว้ว่า

1. ล่ามต้องมีความเข้าใจในวัฒนธรรม แนวความคิด การแสดงออกของภาษาต่างประเทศ ที่จะถูกแปลรวมถึงความแตกต่างภาษาถิ่น และสำเนียงของภาษาต่างประเทศ

2. ล่ามต้องมีความสามารถที่จะแปลกริยาท่าทางของบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่จะแสดงออกถึงระดับการศึกษาและความเข้าใจของบุคคล ซึ่งเป็นเจ้าของภาษานั้น

3. ล่ามต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมาย ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย การสอบสวน การปกครอง การพิจารณาคดี และกระบวนการพิจารณาของศาลที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น

4. ล่ามต้องมีความชำนาญทั้งทางการเขียน และการพูด ในการติดต่อสื่อสาร ระหว่างภาษาอังกฤษกับภาษาต่างประเทศที่จะแปล รวมทั้งล่ามต้องมีความสามารถที่จะแปลคำถาม คำตอบ และแนวความคิดอย่างถูกต้องสมบูรณ์ในเวลาอันควร⁹⁸

ส่วนใน Federal Courts มีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ามไว้เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ล่ามที่มีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติล่ามศาล (The Federal Court Interpreter Act) ต้องผ่านการทดสอบในภาษาที่บุคคลนั้นจะเป็นล่าม ซึ่งปัจจุบันนี้ The Federal Courts มีล่ามที่ผ่านการทดสอบว่ามีคุณสมบัติที่จะเป็นล่ามในภาษาสเปน (spanish) , ไฮเตียน ซีลโอ (Haitian Creole) และ นาวาโจ (Navajo) โดย Federal Court คาดหมายว่าจะจัดหาล่ามที่มีคุณสมบัติในภาษาอื่นๆ ได้ในเร็ว ๆ นี้ คือ ภาษา แคนโทเนส (Cantonese) , แมนดาริน (Mandarin), เกาหลี (korean) ล่ามที่จะได้รับการรับรองระหว่างเป็นล่ามที่มีคุณสมบัติและได้รับประกาศนียบัตรในแต่ละภาษาจาก Federal Court ต้องผ่านการสอบภาษานั้น ๆ การสอบมีทั้งการสอบข้อเขียนและปากเปล่าโดยทดสอบทั้งความรู้ ความสามารถ ในภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศนั้น ๆ แม้ล่ามที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว ก็มีความเห็นว่าการสอบเพื่อที่จะได้รับประกาศนียบัตรนี้เป็นไปได้ยาก และก็ได้หมายความว่าล่ามที่ผ่านการ

⁹⁷ ดู California Standard for using court interpreters Standard of Judicial Administration recommended by The Judicial Council's ข้อ 18.1, 18.2 ในภาคผนวก 2

⁹⁸ Charles M Grabau, Llewellyn Joseph Gibbons Protecting the right of linguistics: challenges to court interpretation 30 New England Law Review, 1996 : 51

ทดสอบจะเป็นล่ามที่สามารถแปลได้ถูกต้อง และสมบูรณ์ไม่มีข้อโต้แย้ง การสอบปากเปล่าใช้เวลาประมาณ 45 นาที ล่ามต้องแปลให้ถูกต้องประมาณ 45-50 เปอร์เซนต์ จึงจะสอบผ่านปากเปล่า แต่รวมทั้งสอบข้อเขียนและปากเปล่าแล้ว ล่ามต้องได้คะแนน 80 เปอร์เซนต์ จึงจะถือว่าสอบผ่าน เหตุที่ไม่กำหนดว่าต้องสอบผ่านถึง 100 เปอร์เซนต์ เนื่องจากถ้ามีการกำหนดไว้เช่นนั้นแล้วจะไม่มีผู้สอบผ่านเลย”

ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการปฏิบัติงานของล่าม ศาลจะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของล่าม โดยการสอบถามล่ามเกี่ยวกับคำถามในเรื่องต่าง ๆ เช่น ชื่อของล่าม ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างล่ามกับจำเลย คู่ความที่ปรึกษาทางกฎหมาย พยานในคดี การปฏิบัติงานของล่ามที่เคยทำงานในการพิจารณาคดีครั้งก่อน ๆ ความสามารถทางภาษาที่ล่ามจะต้องแปล การศึกษา หรือการฝึกเกี่ยวกับภาษานั้น ความสามารถในการแปลศัพท์เฉพาะ ศัพท์เทคนิค ประสบการณ์ในการทำงานว่าเคยทำงานเป็นล่ามหรือไม่ เคยได้รับการศึกษาทางด้านกฎหมาย หรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกักฎหมายหรือไม่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของล่าม เคยอ่านประมวลกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม (The Code of professional Responsibility for Interpreters) หรือไม่¹⁰⁰ นอกจากศาลจะมีอำนาจในการตรวจสอบล่ามแล้ว คู่ความก็มีสิทธิในการตรวจสอบล่ามโดยการถามค้านล่าม ซึ่งคู่ความอาจจะละสิทธิในการถามค้านล่ามได้ แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่ได้เคร่งครัดในเรื่องนี้มากนัก เนื่องจากก่อนที่ล่ามจะปฏิบัติหน้าที่ล่ามได้ผ่านการตรวจสอบตามขั้นตอน ตามกฎหมาย และการควบคุมดูแลของผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ (The Director of Administrative Office of the United States Courts)

⁹⁹ Michael B Shulman, No Habol Ingles: Court interpretation as a major obstacle to fairness for non-english speaking defendants, vanderbit Law Review, January 1996:18-19

¹⁰⁰ Voir dire questions to qualify an interpreter อ้างถึงใน Charle M Gragau, Llewellyn Joseph Gibbens, Protecting the rights of Linguistic minorities: challenges to court interpretation , 93-94

สรุป

เพื่อพิจารณาถึงสิทธิของผู้ต้องหา และจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่าง ๆ หลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดีทั้งในชั้นจับกุม ชั้นสอบสวน และชั้นพิจารณาของศาล และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบต่าง ๆ เปรียบเทียบกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งยุโรป (The European Convention on Human Rights) กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศ สหรัฐอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1- 10 (The Bill of Right) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The Federal Rules of Criminal Procedure) กฎหมายลักษณะพยาน (The Federal Rules of Evidence) รัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักรอังกฤษแล้วเห็นได้ว่าประเทศไทยมีบทบัญญัติที่เป็นหลักเกณฑ์ในการรับรอง และคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในระดับหนึ่ง แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่าม องค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม ค่าตอบแทนของล่าม คุณสมบัติ มาตรฐานและการตรวจสอบล่ามในบางเรื่อง ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่เป็นไปในแนวทางหรือมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักกฎหมายของประเทศไทยที่มุ่งประสงค์จะรับรอง คุ้มครองสิทธิ ของผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญา

เนื่องจากกฎหมายของประเทศไทยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่าม องค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่าม ค่าตอบแทนของล่าม คุณสมบัติ มาตรฐานและการตรวจสอบล่าม ตามที่ได้ศึกษาข้างต้นทำให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามอันได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลมีปัญหาในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยหลายประการ รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการทำงานของเจ้าพนักงานของรัฐในแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในบทที่ 4 จะได้ศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยต่อไป